

EL AUTONOMISTA

S U P L E M E N T O L I T E R A R I O

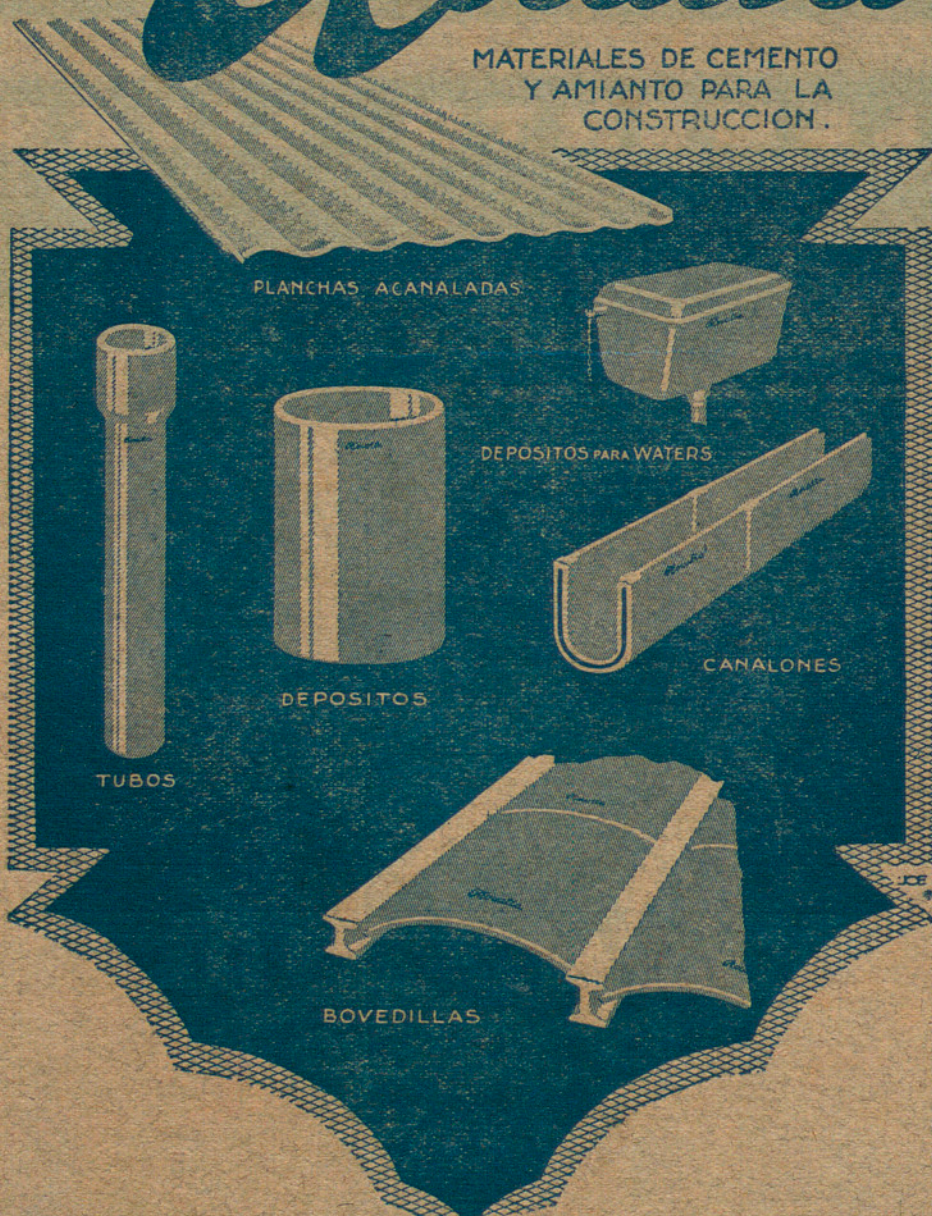
G E R O N A - O C T U B R E



1
9
3
1

Rocalla

MATERIALES DE CEMENTO
Y AMIANTO PARA LA
CONSTRUCCION.



ROCALLA SA. BARCELONA

RBLA ESTUDIOS · 14 Y CANUDA · 2 · TEL 20768



VENTA EN GERONA: **ENRIQUE SAGRERA**

LORENZANA

FÁBRICA DE PIEDRA ARTIFICIAL

EL AUTONOMISTA

SUPLEMENTO LITERARIO

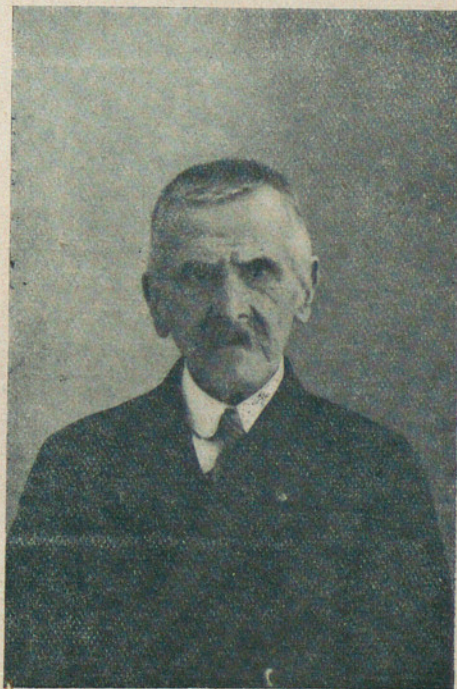
GERONA, OCTUBRE 1931

Josep Pascual i Prats

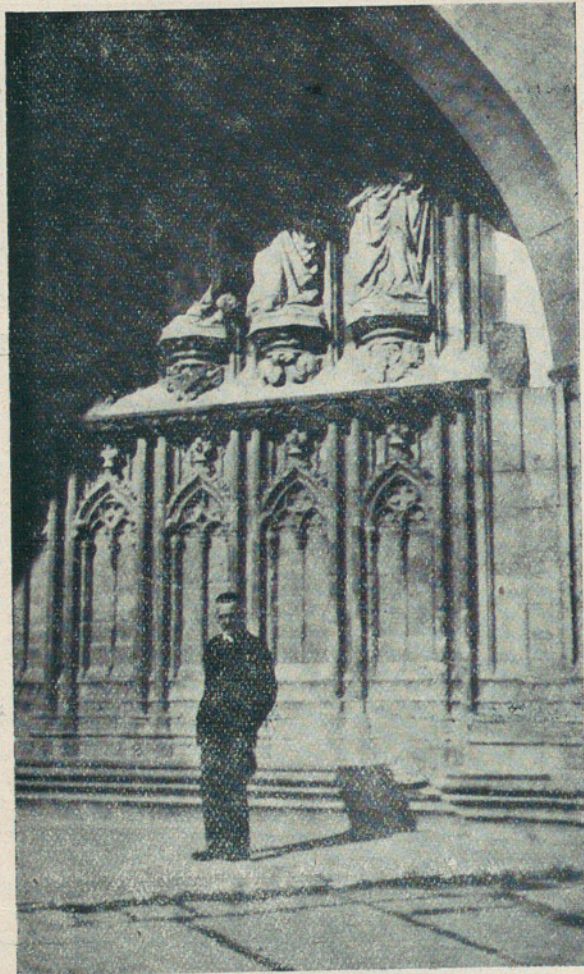
El dia 6 de Maig abandonà aquest món el metge senyor Josep Pascual, en aquesta ciutat de Girona, i escau en aquest número dedicar-li unes ratlles de bona memòria.

Poques seran les persones que, en liquidar les accions i obres realitzades en la seva vida, podran oferir un actiu tan enlairat, tan sà i exemplar, com es pot deduir de les desgranades en la seva existència.

No tractem de fer una biografia, que ni ell buscà mai, ni la modalitat que revestiren els seus actes fou cridanera, ni estrident, que hom busca en les històries dels homes; a més ¿quin gironí no coneixia el senyor Pascual? ¿i com el coneixien? Bé sabia tothom que la seva fesomia secaïna i seriosa no corresponia pas a la dolcesa i rectitud de la seva ànima; ni pública ni privadament havia tingut mai la més petita esbiaixada la línia recta de la seva vida, i això ho sabia tothom, i això potser és prou escàs per a oferir-ho com exemplar a la consideració dels seus conciutadans.



Fill de l'època que se n'ha dit romàntica — per mal nom — fou un entusiasta de tot lo desinteressat, i estava tan arrelat en



la seva manera d'ésser aquell tarannà, que bé pot explicar-nos satisfactòriament la raó de la modalitat de tots els seus actes.

Així veiem que, acabada la carrera de metge, ingressa a l'Exèrcit espanyol, llavors en plena campanya carlina i operant al nord (regiment de Luchana) s'escaigué en l'acció d'Oroquieta, on prodigà els seus auxilis facultatius a tots els ferits que trobà al camp de batalla, fossin del color que fossin; romangué perdut i aïllat del seu regiment dos o tres dies; i resumint, l'expedient que li fou obert acabà amb la concessió de la creu de San Fernando, la màxima condecoració de la professió militar. Caigué més tard malalt a València, i una vegada restablert abandonà la milícia.

S'instal·la a Girona i prompte assoleix

una bona clientela; més tard, i per oposició ingressa en el Cos mèdic de l'Hospital Provincial; en aquella temporada del 1880 i 1890, que és el ple del seu entusiasme, no li basta el conreu de la professió, sinó que s'endinsa pel camp de la història i de la prehistòria, col·laborant a la "Revista de Gerona" amb treballs que li valgueren d'ésser nomenat corresponent de l'Acadèmia de la Història.

Però allò on esmerçà tot el seu afany, tot el seu interès, fou en acoplar els metges de la província, avantçant-se i servint de model al que vingué més tard oficialment per tota la nació. L'any 1895 ja funcionà el Sindicat de Metges de la província de Girona i vingueren uns quants anys després els Col·legis oficials. La paciència, el tacte l'enginy i el desinterès que desplegà en l'organització i funcionament d'aquesta entitat foren verament exemplars i únics; tal vegada és per això mateix que li fou tan mal reconegut.

El Dr. Pascual havia recorregut tots els pobles grans i petits d'aquesta província, i això el féu coneixedor de totes les seves belleses naturals i tots els seus tresors artístics. Curiós per temperament i il·lustrat per l'estudi, en tragué tot el profit que es pot treure d'aquestes coses, i per això donava gust de sentir-lo desgranar una conversa sobre tals assumptes.

Com que no constituí família, ni en posseïa de col·lateral, fou a aquests afers que dedicà tots els seus amors, els seus entusiasmes i fins moltes vegades els seus cabals; que davant un llibre d'autor o d'assumpte d'aquesta província res no li recava i amb una mena de febre procurava fer-se'l seu.

Falta endinsar-se en l'ànima d'aquests romàntics per a conèixer llurs tresors, per a admirar tota l'altesa de llurs accions i tot el panorama de llurs coneixements.

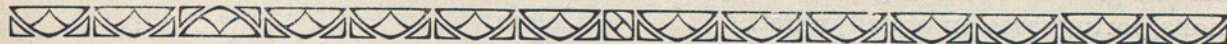
Cada època porta la seva marca espiritual, i ell la portava ben assenyalada. El Museu provincial de Sant Pere de Galligans i el Col·legi de Metges foren els seus

amors i els seus afanys; aquell, quiet i reposat, guardarà per sempre en les seves fitxes o targes la tasca que amb paciència benedictina anà realitzant durant molts anys. Aquest altre, turbulent i apassionat com tot afer col·lectiu, esperarà una època de justícia, de bona memòria, per a retre-li l'homenatge que té merescut, i la ciutat de Girona, que ha recollit la seva Biblioteca i més tard recollirà la seva ben afanya-

da fortuneta, se n'ha recordat ja; però no basta la làpida d'un carrer — això és molt exterior, — i la seva humilitat, la seva placidesa vol una floreta, una veritable margueridoia en el cor de tots els veïns, que compendiarà l'estimació que ell tingué per aquesta ciutat i les seves comarques.

JOAN SAU

Camprodon, octubre de 1931.



CATALUNYA I EL MAR

Catalunya viu avui gairebé divorciada de la mar, doncs tant sols sentim daler per ella en els dies xafogosos de l'estiu, durant els quals el refrigeri de les seves aigües ens apar un consol alliberador de la roentor del sol.

Barcelona, cap i casal de Catalunya ha donat aquest mal exemple a la nostra terra, divorciant-se ella mateixa de la mar, i bastint una muralla de construccions diverses entre la ciutat i el port, o entre les barriades litorals i la platja.

Malgrat aquest desviament actual, el cert és que el mar ha donat a Catalunya els dies més triomfants, i en el mar cercà la nostra terra, en èpoques passades, els més preats motius de glòria i d'hegemonia.

Els sobirans eren els primers en desenrotllar empreses nàutiques i en fomentar els estudis astronòmics i marítims. Pere II en persona, instà els matemàtics Pere Gilbert i Dalmau de Planes, a què escriguessen tractats d'astronomia, fent-ho el primer sobre els estels, en son "Tractat d'Astrologia" o "Scientia de les stelles" i el segon sobre la lluna, en la seva obra "Eclipsi del sol e de la lluna e del jirament e del ple de la lluna".

Juntament amb aquestes obres d'astronomia, i d'altres, degudes a la col·labora-

ció amb "Joan de Castiello", els sobirans catalans encarregaren la confecció de representacions del globus terrestre i celest. Gilbert va fer, per encàrrec de Pere IV, una representació de l'esfera celest de set pams de diàmetre.

Els jueus mallorquins s'especialitzaren en la confecció de cartes de navegar: Angel Dulceti, en datà una en 1339: Jufuda Cresques, alhora que expert cartògraf, fou molt destre en la construcció de brui-xoles.

El rei d'Aragó Pere IV va oferir al rei de França el primer mapa científic conegut, obra de Abraham i Jufuda Cresques. El que és notable en aquest mapa és el coneixement que tenien els autors dels països de l'extrem Orient, malgrat ésser llavors raríssimes les comunicacions amb aquelles terres, que tenien més de fantàstiques que de reals en el coneixement d'aquella època. Això prova a bastament que els catalans i els mallorquins, entre els treballs que podríem dir-ne d'oficina, es lliuraven a les perilloses aventures d'explorar terres llunyanes i ignotes.

I això ho prova també, el fet que, corresponents al segle XIV, hi ha documents que parlen de què un frare, anomenat Teodoric, publicà un llibre sobre unes co-

marques de Tartària, que ell havia personalment visitat i recorregut.

També per mar, aquells humils mariners, volien portar a llunyes terres l'empremta de la nostra terra i de la nostra parla, car un dels més ardits exploradors, Jaume Ferrer, va poder arribar, a mitjans del segle XIV, a les llunyanes costes de Guinea, avançant-se en trenta anys a la primera expedició francesa que hi desembarcà i gairebé enu n segle a les exploracions portugueses en aquell indret.

El motiu que impel·lia els catalans envers aquestes agosarades empreses ens és desconegut: tal vegada el romanticisme de la nostra ànima: tal vegada el noble desig de sobrepassar les exoracions i conquestes dels genovesos, els poderosos rivals de Catalunya en les empreses de mar. Tal vegada, també, la inquietud que en l'ànima catalana produïen les traduccions de les obres àrabs, que divulgaven la ciència musulmana, i treien esponentosa ufana a les activitats matemàtiques, astrològiques i nàutiques.

Catalunya, en l'espill de les empreses acomplertes en aquells dies llunyans, té un espill on emmirallar-se si vol retrobar

el seu esperit en el mar. Cal girarnos-hi de cara i estimar-lo.

Castella, la terra austera i ardida, expandí el seu esforç i el seu imperialisme per terres diverses, car fou tant sols una anècdota isolada el seu bell gest marítim de la conquesta d'Amèrica. Gest que, en opinió d'erudits historiadors i del senyor Ulloa entre ells, bé podria haver estat també essencialment una empresa catalana, i català el seu principal gestor, el nauta Colom.

Catalunya, contràriament, no sentí, com Castella, el desig d'hegemonia sobre els pobles vorers, o llunyans, i es lliurà, ardida, a les empreses de mar.

Quina meravellosa conjunció d'activitats i de valors podria fer-se, si les nobles emulacions d'aquests dos pobles cavallèrivals, forts i de densa espiritualitat, poguessin fondre's en un esperit imperialista que superés les petites lluites d'ara, i els emmenés, conjuntament, plens d'esperança i de confiança, envers una conquesta espiritual serena, liberal i fraterna, dels pobles que estan encara dissortadament mancats de llibertat, de cultura i de generosa fraternitat!

JOAQUIM PLA

IMPRESION

Al ingeniero — en oposición con el arquitecto, al que se supone, en construcción, monopolizador de todo sentimiento artístico — sólo se le concibe rígido, en constante tensión intelectual, en el campo para luchar y vencer a la naturaleza, y en el despacho manejando interminables filas de números, ecuaciones y signos raros. Se deduce que la aridez de los problemas matemáticos ha secado su sensibilidad y sólo a seres de extremada agudeza artística, muchas veces más por gran-

diosidad que por belleza, les impresionan las concepciones ingenieriles.

Por lo que respecta al ingeniero de caminos, su vida al aire libre; el registro de los más apartados rincones; el brusco tránsito en sus visitas del mar al valle y a la montaña le predispone, tal vez con un exceso de inclinación por los fuertes contrastes, a emocionantes impresiones. Aun de la monótona uniformidad de una carretera cabe conseguir una vibración del espíritu ante una pequeña obra de fábrica que parezca espontáneamente nacida en el barranco al mismo tiempo y por la misma ley que los árboles que le bordean; frente a la recta cinta que se pierde en el hori-

zonte salvando ondulaciones, o al observar como una curva se ajusta con soltura a una estribación ciñéndola amorosamente.

Ni falta, pues, al Ingeniero preparación sentimental, ni ocasiones para que la fantasía aromatice sus trabajos. Unas impresiones acuden a mi memoria, ligadas a la construcción de la carretera que une La Caña con San Pablo de Seguríes siguiendo el curso de la riera de Viaña, que me place recordar, no sé si por la intensidad de la emoción, o por figurar archivadas en la memoria junto a los años de juventud.

A partir de San Salvador de Viaña, más bien desde las casas conocidas por los Hostalets, trepa trabajosamente por la escarpada ladera hasta salcar la divisoria de aguas del Ter y el Fluviá por el puerto o collado de Capsacosta, un camino o calzada romana de unos cuatro metros de anchura, perfectamente empedrado todavía en muchos tramos, y con rudimentarias obras de fábrica de pequeñas losas, que zigzaguea en la falda con violentos ángulos sin suavizar con curvas de enlace como en las carreteras modernas. Varias veces, durante un alto en los trabajos, mientras con el descanso se reponían las fuerzas, sirviéndonos de escaño el encintado lateral de la vía romana o el duro suelo, ha presenciado el bosque las discusiones con los compañeros de trabajo respecto a la finalidad de aquella vía, clasificándola unos entre las "consulares" o "pretorianas", i otros entre las "vecinales". Tan pronto algún fogoso orador nos deslumbraba con la descripción del espectáculo de un ejército romano en marcha por la calzada, y veíamos los reflejos del sol en las bruñidas armas, escuchábamos el piafar de los caballos en los carros de

guerra y el marchar en tropel de los infantes, ejército que imaginativamente acompañábamos en su incursión por las Gálias cruzando, con César, el collado de Arés en el Pirineo, como al vencer la idea de ser la vía vecinal, fruto del sacrificio pecuniario de municipios y colonias inmunes, presenciábamos el desfile de las tropas de la paz convóyando los granos y productos de la comarca de Vich — la antigua Ausa — a la Ampurias romana para su destino a la Metrópoli. ¿Fué esta calzada una vía militar, como hace suponer el esmero y coste de su construcción, que pasado Capsacosta seguía el curso del río Ter y salvaba el Pirineo? ¿Fué una vía comercial desde el puerto de Ampurias a la comarca ausetana y no más allá, si creyendo a Plutarco y Tito Livio anulamos para la explotación el interior de la Península por la barbarie e incultura de los íberos de aquella época? De aquí nuestras discusiones y opiniones diversas que seguramente no han sido aclaradas todavía.

Y, he aquí, como consecuencia, un bonito programa de excursión para un diáfano día otoñal. Si se remonta al espléndido valle de Viaña más allá de San Salvador, poco antes de llegar al Collado de Cortal por la nueva carretera, podrá gozarse de uno de los más grandiosos panoramas de la provincia con el fondo, allá a lo lejos, del mar, y los espíritus soñadores recrearse en la contemplación de la vía romana, reviviendo una lejana antigüedad tan diferente en muchas cosas, pero, en la que, a la postre, los pobres humanos se moverían impulsados por los mismos afanes que ahora nos torturan.

FEDERICO MORENO



PAZ CLAUSTRAL

I

¡Oh! Quién pudiera ser un monje solitario
en este claustro unguido de hondo recogimiento,
con un pardo sayal y un piadoso breviario
y en paz el corazón y en paz el pensamiento:

Tener un crucifijo y un cráneo amarillento
sobre las viejas páginas de un místico Glosario,
y oír llegar la muerte paso a paso, en el lento
desgranar de las horas del viejo campanario.

Y sentir que el espíritu se enciende como un cirio
a los pies de Jesús, y adorar el martirio
de la carne, roída de pecado mortal.

Y de noche, extasiado por la mística lumbre
de los astros, sentir que de mi pesadumbre
vuela la misteriosa mariposa inmortal.

II

Que las dalias pomposas y los blancos jazmines
no me turbasen con su carnación femenina,
y que no oyese mientras rezaba los maitines
del ciego ruiñón la fermata divina.

Como única canción la esquila cristalina,
la paloma del "Angelus" que vuela en los jardines
cristianos, en la cándida estampa vespertina
¡a esa hora en que los niños ven a los serafines!

¡Oh! Quién pudiera ser el monje solitario
que halla toda la ciencia en su viejo breviario
y sabe ver a Dios con la luz de su fe.

Y que jamás sintió, en su gran dulcedumbre
sobre su carne de hombre la pregunta de lumbre:
—¿Para qué habré venido a la vida... y por qué?

EMILIO CARRÉRE



LES FIRES VUITCENTISTES

En apropar-se aquests dies de Fires, que, malgrat totes les trasmudances temporals, conserven sempre una coloració ben genuïna, l'evocació de les mateixes Festes, dels mateixos esdeveniments en èpoques pretèrites — en especial durant la centúria passada — us suggereix sempre un record carregat de pessigolleig romàntic.

El vuitcentisme, a Catalunya, no ha tingut una interpretació lírica, novel·lística, digna de les circumstàncies. Sobretot aquest període dels dos primers tercis, “tan indiferent a primera vista, però tan exuberant de matisos i d'aspectes emocionals”, com observava Baroja, no ha obtingut una traducció fidel, adequada, que profunditzés i animés aquest cúmulo estraforari de variants que presenta i que, sota una apariència d'insubstancialitat, amaga una de les èpoques més personificades, més complexes, més interessants.

Les velles ciutats castellanques — auriolades de parsimònia i de lassitud, sota la gracialitat de llur silueta —, s'han vist, però, amb una interpretació justíssima en obres dels escriptors del 98, malgrat la ico-

noclàstia d'aquests pel xaronisme i l'estultícia dels pobles ibèrics. I és que aquest amalgamament de desferres medievals, de tocs d'oració, de pluges contínues, de mirinyacs, de diligències enfangades i sentimentals, conté les vísceres més indígenes de l'ànima col·lectiva i desprèn, en profunditzar-hi, una beguda carregada d'exotisme, d'un gust oliós i fosforescent, ple dels rancis més invisibles.

Imaginem-nos Girona, en l'època romàntica, en vigílies de Fires. Joaquim Ruyra explicava temps enrera, l'emoció que li produïa l'arribada de les diligències, en mig la sonsònia de la vesprada. Aquelles tarrantasses que portaven un bri de farigola romàntica a la qua de cada cavall, retrunyien per la pàtina dels vells empedrats i eren sempre una novetat, la única novetat. I en aquells dies, els personatges que en baixaven eren objecte d'una curiositat especial. Feia ja algunes hores que durava el trajecte i després de les salutacions habituals, els viatgers, acompanyats dels parents, desfilaven silenciosament pels carrers i placetes.

Al dia següent el gloriós Sant Narcís. Tot l'aplegament de les comarques, no com ara, en què l'estada és instantània i deshumanitzada per l'obsessió comercial. Allò era una diada com se'n trobaven poques i en què el boll, les eures i les vaques de la masia mereixien ésser abandonades per adquirir el cotó miraculós, visitar les parades i assaborir un "lloillo" a propòsit, amb dolços i castanyes per postres. Tot un extraordinari, llargament esperat.

Animació bigarrada dels dies de Fires, representacions teatrals, balls als casinos i societats, visites de forasters... Tot això, actualment, porta el segell dels fets consuetudinaris, sinònim de vulgaritat. Però la diferència és ben considerable. Adhuc l'ànima de la ciutat, llavors, prenia una altra vibració, més agitada i més voluble. I és que des de les mansions aristocràtiques fins a les residències humils, sentien el que eren i representaven les Fires com una inquietud ancestral, mereixedora de veneració.

La vinguda de les famílies amigues donava una coloració més delicada a les antigues residències senyorívoles. Dèiem ja en altres moments que la casa senyorial és elegant, fràgil, sensitiva. La danyen els vendavals, les sequedats ardoroses, les pluges, les neus. Es una i varia a través dels segles; apareix diferent en les darreres hores del dia, se'ns presenta en distints aspectes en les varies estacions. I sobretot, s'oferia més amable que mai aquells dies en què les encaixades amicals i les rialles femenines trencaven la quietud habitual.

Les Festes eren un illot entre la tranquil·litat diària. Un illot daurat, ple de crits, escarafalls, encens i mirra. La mesquinesa era oblidada; la rigidesa i l'hermetisme de l'època s'evaporaven per uns moments. Com en les festes comarcals, l'ambient s'emplenava de totes aquestes coses indestriables, però que solament tenen un corc sentimental entre les cèl·lules gironinesnes i ajuntades amb la pluja, la tardor i les llums nocturnes. I és que, com deia J.

M. de Sagarra, "Girona, en el silenci de la nit tardoral, és una mena de vi únic que dona l'embriaguesa de l'entusiasme."

* * *

Vuitcentisme, romanticisme i Rossinyol constituïen a casa nostra una continuïtat. Un dels vestigis més idonis de la passada centúria era la gloriosa figura de l'autor de "La Mare", desaparegut aquest maig darrer i a qui dediquem aquest breu comentari.

La devoció de Rossinyol per Girona era ben remarcable. Devoció plena d'humanitat, pels carrers tristos, per les fulles verdes, pels estels noctàmbuls. Ningú com ell ha fruit l'emoció de l'absenta — l'espiritualitat de Verlaine — beguda junt als murs gràvids de les nostres muralles. La seva noctambulitat, deambulada entre les urbs cosmopolites i entre les barriades tèrboles dels personatges de Murger, prenia aquí un aire més empal·lidit, més carregat de vuitcentisme.

El recordem, també, quan, assegut a la Rambla, contemplava calmosament la desfada de la puerilitat i de la "élite" gironines, tan carregades d'histrionisme provincial. No era aquesta la Girona que atreïa Rossinyol. Tenia raó Josep Pla quan observava l'anacronisme de les nostres voltes en compaginar-se amb els posats rígids i amb les converses cursis. Era el silenci de la ciutat de pedra; era la tristesa dels plàtans de la Devesa, alleugerits aquests dies de Fires del bullici i les ampulositats de les tardes estivals, el que tenia en Rossinyol un intèrpret i un admirador fervorós.

No el veurem més. La seva figura, àgil i al·lucinant, quedarà emmarcada dins la penombra de la ciutat, com una silueta enigmàtica. Una silueta auriolada de bohèmia i joventut, viscudes intensament, íntegrament, fins a l'instant suprem del comiat.

* * *

Passaven, però, les Fires. I aquella llum negra dels dies agonitzants — on s'hi destil·laven les últimes gotes de l'exube-

Present i futur de la Beneficència gironina

De molts anys ençà la Beneficència gironina a càrrec de l'extingida Diputació provincial, frueix de renom justificat. N'hi ha prou en considerar, per a comprendre-ho, la vasta i complexa xarxa dels Establiments de Beneficència que ha sostingut el pressupost "provincial" i que són: Hospital de Santa Caterina, la Casa de Maternitat, la Casa de Misericòrdia, el Manicomi de Salt i l'Asil de Vells i Valetudinaris, de Pedret. N'hi ha prou en considerar, per a comprendre-ho, que, per terme mig, l'Hospital de Santa Caterina acull una població de 382 malalts; la Casa de Maternitat, assisteix a 20 mares i 231 nadons i pàrvuls; la Casa de Misericòrdia, a 335 infants d'ambdós sexes; el Manicomi de Salt, a 575 alienats, homes i dones, i l'Asil de Vells i Valetudinaris, a 68 asilats. N'hi ha prou en considerar, per a comprendre-ho, que el pressupost per a atendre la vida d'aquells Establiments és d'un milió 497.778'31 pessetes.

Es qüestió, doncs, de què, advertits bé del que Girona representa com a nucli de Beneficència de primer ordre, fem valer aquesta realitat i ens disposem a adoptar, ara que es beslluma la implantació del règim autonòmic per l'aprovació de l'Estatut, una orientació precisa que permeti posar totseguit sobre la taula del Govern de Catalunya, un pla de realitzacions que elevin el nivell de l'obra social que la nostra Beneficència porta a terme i examplin encara l'òrbita d'humanitària influència que reclamen les modernes exigències en la matèria.

Podem esbossar aquest pla de reformes, amb el coneixement que ens ha proporcionat l'amorós treball que ens ha delegat el dilecte i exemplar amic senyor Josep Irla,

Comissari a Girona del Govern de la Generalitat de Catalunya, en confiar-nos la Ponència de Beneficència com a missió específica del nostre càrrec d'Adjunt a la dita Comissaria.

Ens cal afegir, per cloure aquest preàmbul, que mai en la nostra actuació pública, tan modesta com desinteressada, havíem sentit amb tal emoció l'eficiència de la tasca encomanada, ara estimulada per la sensació inefable de tocar i de veure com, fins a través d'una bona resolució presa en coses minúscules, es proporciona un bé directe als sofrents, als desvalguts i als que són dissortats germans nostres. Sensació aureolada encara per la íntima satisfacció de realitzar un deure social, que no és solament de caritat, sinó que, encara més, és de justícia.

Hospital de Santa Caterina

Les moltes reformes que desarticuladament i a intervals s'han realitzat en aquest enorme casal, pateixen del defecte de no obeir a un pla de conjunt. Hi ha obres ja realitzades, com els Dispensaris, que ofereixen defectes considerables, que no responen a la seva millor utilització. N'hi ha d'altres que s'han projectat com afegits inharmònics a la carcassa arquitectònica; exemple, la Sala d'operacions d'Urologia.

D'altres encara han estat deficientment executades, com el pavimentat de les grans sales, que ara, després de poc temps d'ús, s'ha de refer de bell nou.

Cal emplaçar la cuina, del tot insuficient, en un pati posterior; canviar l'orientació de la Sala d'operacions; construir a la part alta nous pavellons per a tuberculosos, a fi de treure els que encara hi ha,



Hospital provincial. — Pòrtic i pati central

amb greu perjudici de tots, a les sales de Medicina general; disposar de locals d'aïllament per a infecciosos i altres de separació dels menors hospitalitzats. Cal inajornablement treure de l'Hospital les 90 psicopàtiques que encara hi ha per ludibri col·lectiu i per commiseració humana que va fins a les entranyes mateixes de la sensibilitat.

Cal dotar la Casa de Misericòrdia d'un local adient i separat. Cal donar solució al problema urgent de la façana posterior de l'Establiment, amb motiu de l'enderroc de la muralla que afronta a la banda de migdia. I tot això s'ha de practicar sota un pla harmònic i de conjunt, per a la confecció del qual s'han fet ja per nosaltres els primers passos.

Casa de Misericòrdia

El magnífic edifici de l'Hospici és deficient en raó a les orientacions modernes d'aquesta mena d'institucions, si volem que acompleixin la transcendental funció que els és pròpia.

Els infants que hi són acollits necessiten sol i aire que no pot proporcionar l'aglomeració urbana; l'edifici, de vastes proporcions, avui utilitzat, s'ha anat adaptant amb reformes i afegitons, sempre deficientment. D'altra banda, la Generalitat de Catalunya necessitarà a Girona d'un edifici capaç per a instal·lar-hi tots els serveis al seu càrrec, tant governatius, com administratius i tècnics, i certament, cap immoble tan cèntric, adient i adaptable com l'Hospici actual.

Bastir als afores de la ciutat una Casa

de Misericòrdia, amb un altre nom més acostat a la missió educativa que realitza i de menys sabor depressiu, constitueix, al nostre entendre, la solució que permetrà instal·lar en el gran local avui utilitzat, els Organismes de la Generalitat a Girona, amb les possibilitats d'edificar al seu costat la futura i tan necessària Escola del Treball i de poder disposar amb finalitat lucrativa de l'enorme solar que sobrarà, avui patis, magníficament disposats per tenir façanes en dues vies tan centríques com el carrer del Progrés i l'Avinguda del 20 de Juny; solars que per llur preu considerable d'estimació i per ésser de fàcil enagenació per la llur situació envejable, permetrien obtenir un ingrés important i compensador.

En el futur Establiment de nova planta que es destinés a Hospici, es podria bastir el pavelló per Maternitat, avui inadecuadament instal·lat a l'Hospital de Santa Caterina.

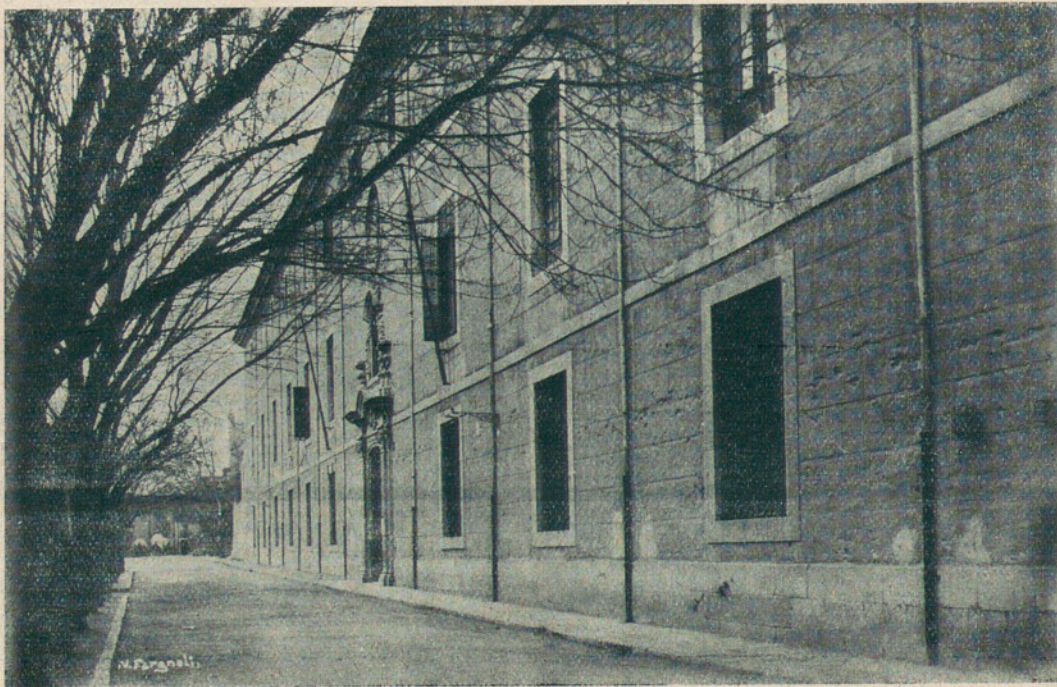
Manicomi de Salt

El creixement de la població asilada, per un cantó; i per l'altre, la vergonya que representava el vell Manicomi, obligaren a la memorable Mancomunitat de Catalunya a construir els dos pavellons avui en ús, que han rehabilitat el nostre Establiment de la seva condició inhumana de dipòsit de malalts mentals.

Després de tanteigs ben lesius als interessos de la Corporació, ha estat elaborat un pla de conjunt pels senyors Dr. Rodríguez Arias i l'Arquitecte Sr. Francesc Folguera, assistits del Dr. J. Castany, Metge Director del Manicomi de Salt, i el senyor Arquitecte provincial.

Aquest pla, exposat en lluminoses i extenses memòries, és d'un abast considerable. Es calcula la reforma per a una població de 1.000 psicòpates i amb un presupost de construcció de 5.534.875 pesetes.

Estimem magníficament resolta la



Façana de la Casa de Misericòrdia

concepció del futur Hospital psiquiàtric de Salt; però la seva realització, en desaprofitar gairebé tot l'existent actualment, potser plantejaria algun problema previ a dilucidar, com el del lloc d'emplaçament. No creiem que la reforma hagi d'ésser de tal magnitud; n'hi ha prou en saber fer una intel·ligent adaptació del què s'ha projectat i proposat, en concordança amb les possibilitats econòmiques col·lectives, com prudentment preveuen els autors del pla en llurs treballs meritíssims.

Asil de Pedret

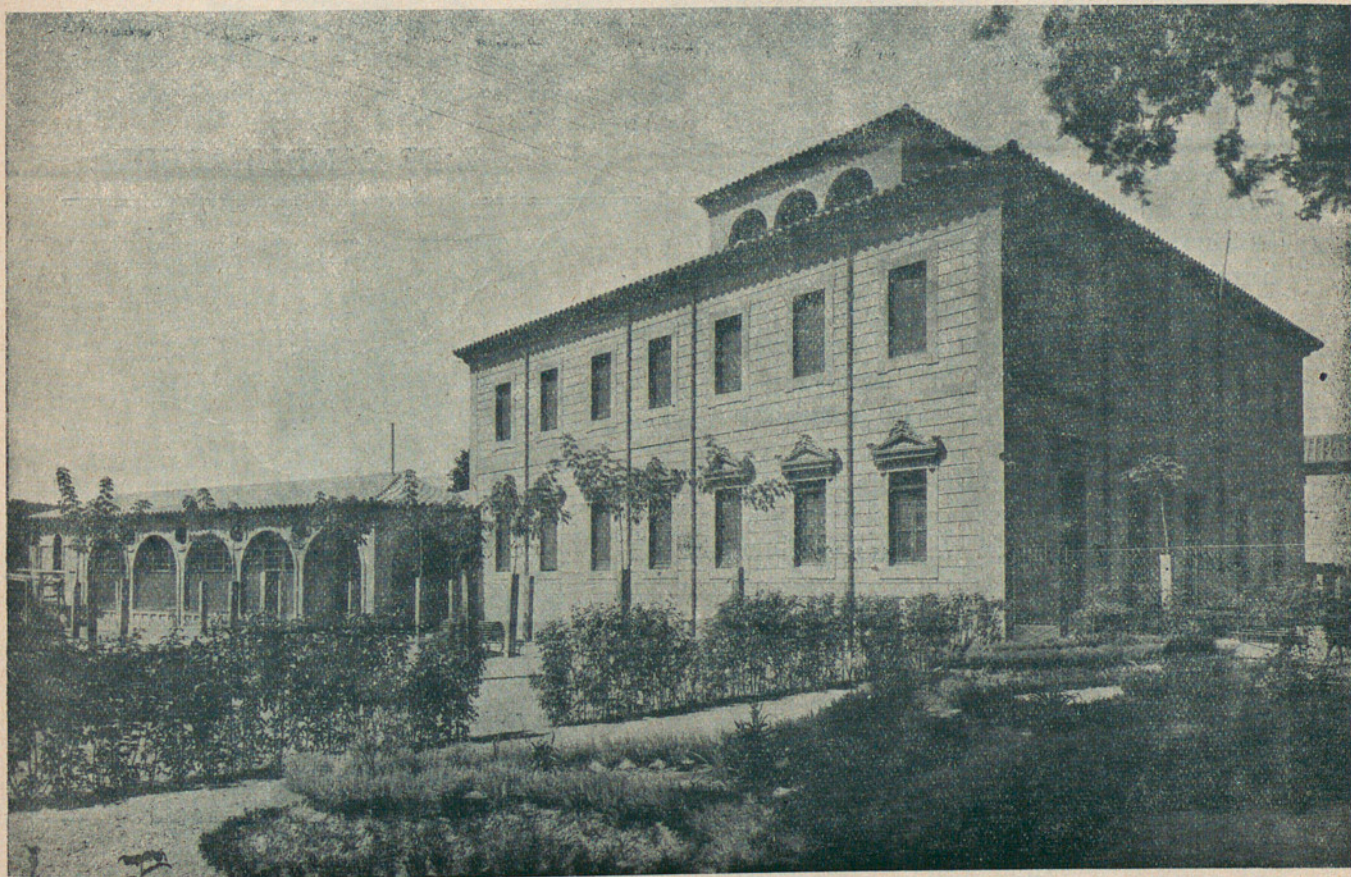
Una de les nefastes rauxes dictatorials fou la compra, inacceptable pel seu preu exagerat i la seva inutilitat manifesta, de l'immoble en què està instal·lat l'Asil. Amb un pecat d'origen de tanta importàn-

cia, que dona l'abast d'unes ments pobríssimes i d'unes apetències immoderades o servils, l'adaptació, feta demés amb escassa comprensió, ofereix la pauta de conjunt d'aquell lamentable Establiment benèfic.

Però ja és un fet i cal acceptar les coses com són i no com voldríem que fossin.

La realitat més flagrant és la insuficiència de l'edifici adaptat tan barroerament, atès que la població de vells i valetudinaris que necessita assistència, s'acosta a la centena, ço que obliga a desatendre a molts i encara estivar els asilats per a eixoplugar-ne solament 68. Queden, per tant, sense acolliment uns 32 desvalguts.

Creiem que es podria resoldre el problema en dos temps: l'un seria treure els minyons valetudinaris que poden ésser considerats anormals, per a asilar-los en instituts "ad-hoc", on s'intenti la seva educació, cosa



Asil de Vells i Valetudinaris.—Vista parcial, pati i jardins

que ja tenim demanada; l'altre temps seria l'edificar un indret del pati, que podria fer-se sense perjudici de l'esbarjo que aquest proporciona, on es podrien acollir els vells més impedits, en nombre d'uns 25.

El servei intern

Parlar del servei intern dels Establiments de Beneficència i no fer totseguit un elogi del Cos Facultatiu, seria una injustícia que no poden cometre els que segueixen de prop, com hem seguit nosaltres, la labor assídua, intel·ligent i benemèrita de tots els facultatius sense excepció. En tot moment han sentit la responsabilitat de llur funció augusta i han prestat, amb zel i diligència, serveis admirables d'abnegació i filantropia, com correspon a llur condició intel·lectual i benèfica.

En el demés, l'organització interna, si bé és susceptible de millores que s'han anat introduint — sobretot en el règim d'alimentació de l'Hospital —, és en general ben estructurada. Ho prova la fama que tenen entre els menesterosos els Establiments benèfics gironins, en especial l'Hospital, a les portes del qual truquen per a demanar-hi acollida elements forasters de llunyes terres d'Espanya.

El material mèdic i farmacèutic, els obradors de panificació i l'utilatge mecànic de serveis auxiliars, estan ben dotats en general, sempre, és clar, amb possibilitats de millorament.

L'assistència als nou-nats és perfeccionada cada dia amb l'activa assistència mèdica que salva la vida de nombrosos nadons, i si manca establir un sistema educatiu professional més perfeccionat per als asilats en edat d'ocupar-se en disciplines que els facin més aptes per a l'existència, no és llunyà el dia d'implantar tallers més adequats, aquells tallers de possibilitats tècniques que obrin horitzons nous i més amples en el ram de les arts i oficis, la instauració dels quals ha de constituir la il·lusió màxima dels nostres homes que exercitin funcions de governament.

Mots finals

Aquesta és en síntesi i esquema la visió que hem forjat del present i del futur del nucli importantíssim dels Establiments Benèfics gironins, el manteniment dels quals s'ha guanyat per esforç que hi han esmerçat generacions benemèrites i la millora dels quals mereix aquell esforç acumulat, els afanys de noves consecucions i el progrés que reclamen les necessitats polítiques, socials i humanes del moment que vivim.

Els homes que en un esdevenidor pròxim tinguin l'augusta representació del poble de les nostres comarques, dintre la ja gloriosament somniada autonomia catalana, tindran en llurs mans una obra immensa en possibilitats i en responsabilitat, equivalent a la seva vastitud.

Que no oblidin el què ja existeix entre nosaltres i el què pot obtenir-se per al bé dels nostres germans necessitats, que són germans nostres en humanitat i en Catalunya.

J. DE CAMPS I ARBOIX



Sant Pere de Galligans. — Campanar



EL FORASTER

Jardinet d'una casa vora la mar.
Joan Frederic..... 16 anys.
Maria Rosa 14 anys.
Teresa 13 anys.

Joan Frederic, a la porta del jardí. — Bona nit, que Déu nos do. (En veure l'aire de sorpresa de les dues noies). No temeu res de mi. Jo sóc el qui va pel món sense fer mal a ningú. Jo he recorregut la nostra terra de cap a cap. He pujat als castells senyorials i he entrat a les cabanyes dels pastors. I tothom m'hi ha rebut bé.

Maria Rosa, tranquil·litzada. — Benvingut siguis, foraster, que recorres amb amor a la nostra bella terra. El teu aspecte ens diu prou bé que pots entrar lliurement, que no has de fer-nos cap mal. Ja

pots passar, doncs, i si estàs cansat, com sembla (assenyalant un pedrís), asseu-te en aquest banc.

Joan Frederic, que es decideix a entrar. — Jo us agraeixo el vostre gentil oferiment i, ja que m'ho permeteu, em plaurà de reposar una estona prop de vosaltres.

Teresa, tímidament. — I d'on vens ara, si és que es pot saber, viatger inconegut? com t'ha trobat la nit ací?

Joan Frederic. — Vinc de la mar... Els nostres mariners, quan m'han vist aquest matí m'han convidat a anar amb ells. Jo hi he anat content, i els he ajudat.

I quan, cap al tard, ells han recollit la xarxa, talment com un riu d'argent ha saltat dins de la barca. Quina joia!... En una cala solitària, ens hem partit, com a bons germans, el pa que portàvem, i l'aigua d'una fontana amagada sota d'uns pins ha apagat la nostra set. Després d'un comiat amistós — semblava com si ens coneguéssim de tota la vida! —, els he deixat, i quan me n'anava pel camí, us he vist de fora estant en aquest jardinet, i he pensat d'aturar-me amb vosaltres i demanar-vos un moment d'hospitalitat.

Maria Rosa. — Però, és que et plau, viatger, aquesta vida de rodamón?... és que no has sentit mai la necessitat d'una llar tranquil·la on reposar?...

Joan Frederic. — Prou que la tenia, la meva llar, però els meus pares varen morir quan jo era petit, i aquelles parets estimades varen caure bentost en ruïnes. Aleshores, amb la tristesa al cor, vaig triar la meva llar, amb tota llibertat, sota els estels que brillen tan dolçament en la nit.

Teresa. — La llibertat és preada, i els estels són tan bells, que llur claror arriba fins al nostre cor; mes, díga'ns, viatger, no t'han fet mai por les tempestats? i no t'ha esglaiat mai la solitud en les tenebres?

Joan Frederic. — Les tempestes més aviat m'han enfortit, i enlloc no he sentit tan amarga solitud com entre els homes de les grans ciutats, que no em comprenien i que de vegades fins i tot em maltractaven, si em veien indefens.

Maria Rosa. — La teva vida deu ésser ben interessant, viatger: a través de les teves paraules s'endevinen coses meravelloses...

Teresa. — Si has patit, també deus haver-te divertit molt, anant pel món... Que ha d'ésser bell de veure sempre coses noves, costums inconeguts!...

Joan Frederic. — Si m'he divertit?... Cada novell paisatge ha estat una revelació per a la meva ànima. De bon matí, per les bosquíries atapeïdes, semblava que els

ocells només cantessin per mi, car ja sabien que jo no havia de fer-los cap mal. Cap al tard, les més belles postes de sol, darrera les muntanyes morades, amb núvols d'or i de rosa, m'han encisat, i, flectant els genolls, he dit, sense paraules, una oració...

Maria Rosa. — I ets ben feliç així, viatger? i no sents mai el desig de quedar-te en el poble per on passes i ésser un de més entre els que hi feinegen, viuen i estimen?...

Joan Frederic. — La felicitat cadascú la porta dins d'ell mateix, i no cal pas que ens adalerem cercant-la fora de nosaltres. Jo no he necessitat grans coses, m'he acontentat de poc, i he estat feliç. (Adreçant-se a Teresa). Endemés, és sempre tan bell de caminar!... A mesura que un hom camina, descobreix nous horitzons a fora d'ell i en la pròpia ànima.

Maria Rosa. — I empès per aquest afany que tens de viatjar sempre, no tornaràs mai més per aquest poble?...

Joan Frederic, pensatiu. — Qui podria dir-ho?... El vostre acolliment, sense conèixer-me gens ni mica, ha estat ben dolç. Potser sí que sentiré algun dia la necessitat de tornar-vos a veure, i els meus passos, sense a penes donar-me'n compte, em portaran altra vegada cap aquí.

Teresa. — Si mai tornessis, viatger, trobaries sempre a casa nostra una noble hospitalitat. Prou diu la teva mirada que ets bo. Nosaltres no sabríem pas tancar-te la porta.

Joan Frederic. — Vosaltres també ho sou de bones. Prou que es veu tot seguit en els vostres ulls claríssims; prou que es sent en les vostres paraules pures. No sempre, anant d'ací d'allà, m'han tractat així... Ja us ho he dit abans.

Maria Rosa i Teresa, alhora. — Però, què t'ha passat, viatger?... Díga'ns-ho.

Joan Frederic. — N'hi ha que de vegades d'han pres per un vulgar malfactor, i volien agafar-me; però jo he pogut de-

mostrar sempre la meva puresa d'intencions i la meva innocència.

Teresa, pensativa. — Tanmateix... hi ha rodamóns vulgars... gent dolenta... i hom no podria pas fiar-se'n.

Joan Frederic. — Jo no sóc pas, jo no seré mai un d'aquests rodamóns... Jo amo un ideal i el porto al cor i al front com una estrella que em guia sempre en el camí... Mentre que ells...

Maria Rosa, amb dolcesa. — Qui sap si ets l'ideal que passa!...

Joan Frederic. — Tots ho som, tots podem ésser-ho, una hora o altra en la vida, l'ideal que passa... Tots el portem amb nosaltres, l'ideal... El que cal és estimar-lo amb una fe invencible...

Teresa. — T'hem fet ja massa preguntes, bon viatger, com si haguéssim pogut dubtar de tu.

Maria Rosa. — I, tot parlant, encara no t'hem convidat a menjar de la nostra fruita i a beure de l'aigua de la nostra font. Deus tenir set...

Joan Frederic. — El viatger no es cancaria mai de sentir-vos i de contestar les vostres preguntes... el vostre convit em plau i l'accepto. Les vostres fruites saboroses i la vostra aigua regalada, jo me les estimaré més que a cap altres.

(Teresa porta raïms i altres fruites en una plata de terrissa esmaltada, i les ofereix a Joan Frederic, mentre Maria Rosa li allarga una copa d'aigua puríssima que entela el cristall.)

Teresa i Maria Rosa. — Si ets servit, viatger...

(Joan Frederic tasta discretament la fruita i beu d'aquella aigua.)

Joan Frederic. — Gràcies, gràcies... Haveu estat ben generoses amb mi... (De sobte mira al cel i veu la lluna alta.) Ara me n'haig d'anar. No oblidaré mai més el vostre amable acolliment. Alguna vegada,

anant pels camins, em recordaré de les vostres paraules; elles tindran un ressò dins del meu cor, i jo me'n sentiré encoratjat.

Teresa. — El teu record també ens serà plaent, viatger. Ja hem vist que tu no ets pas com els altres rodamóns que passen. Tu portes una flama suau en la mirada, i hom endevina, a través d'ella, el teu gran cor.

Joan Frederic. — La vostra bondat és ben generosa amb mi... Com vos ho agraeixo!... I ara, adéu-siau!... (Els fa amb natural gentilesa un petó a la mà i va per anar-se'n.)

Maria Rosa, de sobte, amb una mica de tremolor a la veu. — I no tornaràs mai més, viatger?...

Joan Frederic, girant-se ràpidament envers les noies. — Qui podria dir mai sense dubtar aquestes dues paraules: "mai més"?... Aquest "mai més" m'esglaia, i jo vull tenir el cor content... Sí, sí que tornaré... No passaré pas de llarg davant la vostra porta hospitalària... El vostre bell jardí, jo el reveuré... Vosaltres aleshores sereu més grans, i jo també; però una veu divina — aqueixa veu que tots sentim un cop o altre a la vida, si en som dignes — em diu que vosaltres i jo, tots servarem la mateixa puresa de cor... Adéu-siau!... Adéu-siau!...

Maria Rosa i Teresa. — Adéu, bon viatger!... adéu!...

Joan Frederic se'n va lentament i en arribar a la porta del jardí es gira. Un raig de lluna il·lumina el seu rostre de baronívola bellesa. Aviat desapareix en el camí. Les dues germanetes reprenen la feina que tenien entre mans i escolten un moment els passos de l'inconegut que s'allunya en la nit. Cau el teló molt a poc a poc.

CARLES RAHOLA



LA PLUJA EN UN CARRER ANTIC

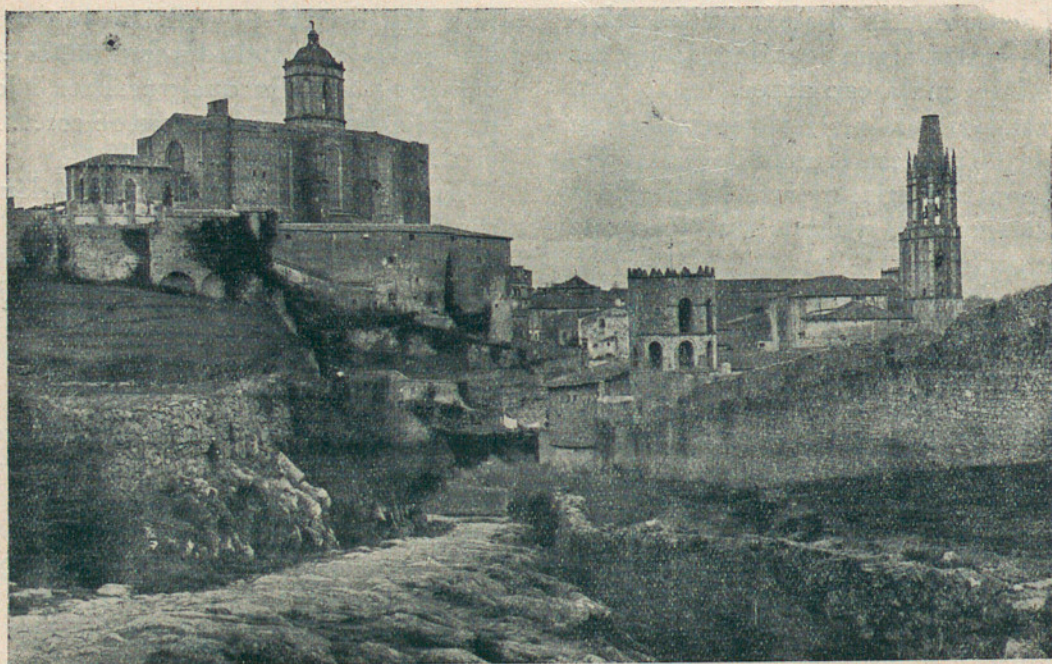
Oh carrer de Girona, vell, ròneg, costerut,
de canals voladisses, ferotges i agressives:
jo, de tes grosses pluges, guardo memòries vives
hagudes en llargs dies que d'hoste m'has tingut.

Tú, del tro, redoblaves les notes ofensives,
tú daves veus enormes al llòbreg bufarut
i, en els ruixats de tràmpol, amb forces redivives
fruïa ses disbauxes ta folla senectut.

Tes canals, aleshores, des dels altíssims ràfecs
envaiën tot l'àmbit, acumulant-hi xàfec;
era un xopoll ta andana, i ta carrera un rec;

els transeünts retien, malmesos, els paraigües
i, per entre la fressa del gran daltabaix d'aigües,
el penell de la torre hi escorria un reneç.

JOAQUIM RUYRA



La Catedral, Sant Pere de Galligans i Sant Feliu. — Conjunt monumental.



L'Escala. - Carrer de Maranges

La casa senyorial de l'esquerra, amb la façana de pedra i el gran portal, fou bressol de l'il.lustre patrici Sr. Francesc Maranges, inoblidable lluitador per la llibertat, i del seu fill Josep Maria Maranges, que fou doctíssim catedràtic de Dret Romà a la Universitat Central i membre de la Junta Revolucionària de Girona l'any 1868. — Sobre aquestes interessants figures d'empordanesos està preparant un llibre, amb documents inèdits, un dels estimats col.laboradors del **Suplement d'El Autonomista. mista.**

Al cap damunt del mateix carrer de Maranges hi ha la casa pairal de la nostra gran novel·lista Caterina Albert ("Víctor Català".)

Cuatro ríos

Cuatro ríos atraviesan y circundan nuestra Ciudad Inmortal: el Oñar, el Galligans, el Güell y el Ter, que recoge las aguas de los otros tres. Cuatro ríos deben atravesarla y circundarla además: la Cultura, la Educación, el Progreso, la Tolerancia.

Cual el Oñar, que rara vez crecido va con sus aguas, no obstante ininterrumpidas, facilitando el desenvolvimiento de industrias y arrastrando los detritus indeseables, también la Cultura debe atravesarnos de parte a parte, pero sin extemporáneas vehemencias ni impulsos después no continuados, sino penetrando gota a gota, por la acción constante y pertinaz de una incansable actividad. Cada día que la corriente cultural barra los detritus que la imperfección de la jornada anterior ha dejado en nuestro ser humano y en el conjunto ciudadano, que la tendencia sin desmayos hacia un mejoramiento total, no por utópico, menos deseable, no se interrumpa nunca, porque entonces las aguas que no corren formarían charca insalubre, con grave detrimento de la salud pública.

Con puntos de apoyo en distintos lugares, cual las aguas que espaciadamente jalonan el Galligans, debe la Educación ser orientada hacia una triple tendencia: la palabra, la acción, hasta el pensamiento. Que Gerona dé cabal muestra de su elevación, comparándose, por su septentrional situación para con la Península y nuestra misma Región, con estas naciones nórdicas, de crecido exponente en estas materias educativas. Que no se oiga una palabra malsonante en labios de un gerundense. Que siquiera sea por el bien parecer, si no priva en nuestro ánimo otra consideración, ahogemos nuestros propios instintos para que siempre las acciones vayan rectamente encaminadas, que hasta los pensamientos sean nobles, evitando toda interpretación torcida.

Progreso nos pregona el río Güell, que bordea la población precisamente por su parte más progresiva. Progreso que se denota en la constante urbanización de sus calles y paseos, en el ensanche de la calzada de la Rambla de Mosén Verdaguer, en los modales y compostura de sus autoridades y ciudadanos. Progresivas las aguas del río que impulsan fábricas y motores; progresivos también los industrioses habitantes de esta capital de ahora, ha poco libre ya de la traba del recinto amurallado, para que pueda sin barreras expansionarse cual su vitalidad merece.

Y las aguas de los tres ríos revierten en el Ter. De igual manera que es la Tolerancia, fruto que germina al amparo de la Cul-

tura, la Educación, el Progreso. Tengamos Tolerancia, más grande cuanto mayores sean a juicio nuestro los errores en que nuestros conciudadanos incurran; sólo la convicción persuasiva por la acción constante de las dos primeras obtendrá resultados duraderos. Que por desgracia saben en la bienamada Gerona que las avenidas caudalosas sólo perjuicios ocasionan.

Esta es la "toia", el regalo que el más modesto vecino de Gerona, la ofrenda en su Fiesta añal. El ferviente deseo de que estas cuatro flores siempre vivas la adornen permanentemente, como sin interrupción la orlan cuatro ríos...

ALVARO ROMAGUERA

Gerona, Octubre 1931.



ASPECTES DE GIRONA

CARRER D'ALEMANYS

Es una via estreta. Pot un home tocar les parets d'una i altra banda de carrer, situant-se al seu bell mig, amb els braços oberts. Aquest mateix home, després d'haver comprovat l'estretor de seguida, plegant els braços, bo i parant-se, sentirà que un motiu de meditació inevitable li ve a la pensa. Els anys deixen una petjada inborrable a través de la pedra patinada... —es dirà—és una època que parla ací als ulls del vianant...

I aquesta esclatxa en mig de la mola rocosa que no altra cosa és el carrer d'Alemanys, li semblarà oberta per una dextral manejada per la mà monstruosa d'un geni mitològic. Un súbdit de Vulcanus o d'Hèrculi, pertanyent a aquella legió de forçuts llegendaris que tot ho podien.

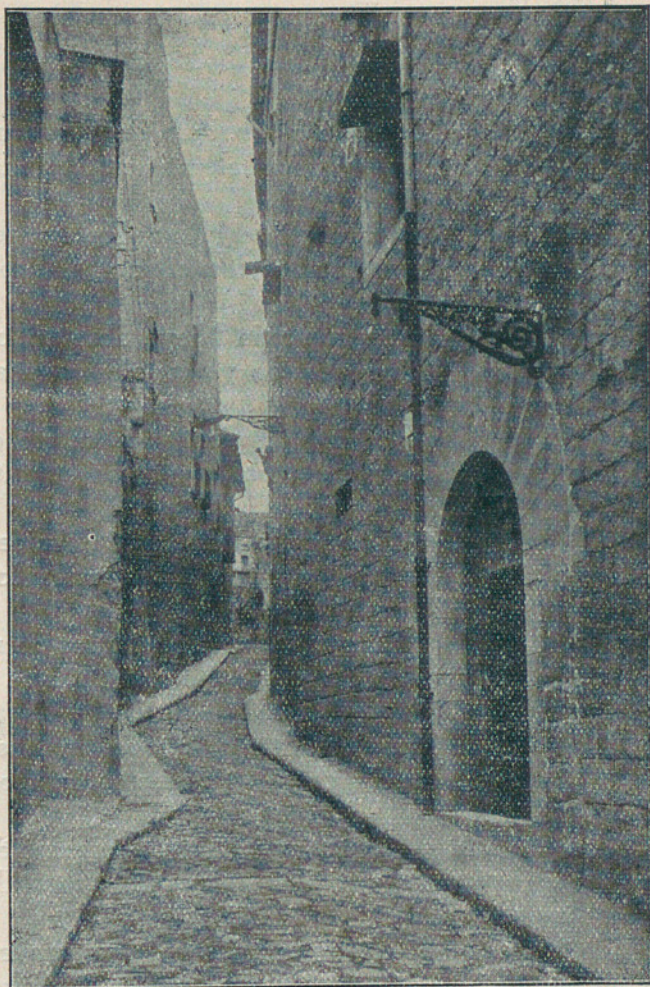
Es la perdurança immarcessible de la pe-

dra d'una tonalitat fosca, moradencia, a vegades sangonosa, que deixa una impressió d'indagadora incertitud al qui l'esguarda. Les pedres del carrer d'Alemanys són d'aquelles que no cauen damunt del que hi deambula. No donen la sensació de que hagin d'esclafar el cos feble, sinó que per contra eixamplen els pulmons del que hi passa. Hom hi respira d'una faiso insospitada. Voltat de pedra, gira la mirada enlaira i esguarda una llenca de cel puríssim que és una nota de serena majestat, que eleva a l'ésser dominat per les baixes passions i li parla amorosament de la grandesa de la vida familiar tota modèstia.

Hi ha carrerons que semblen construïts exprofés per a niar-hi sentiments abjectes, la luxúria desbordant o el vici en la seva màxima perversitat. El carrer d'Alemanys

que, urbanament considerat — dintre la moderna concepció de la urbs — no passa d'ésser i és de debó un carreró esquifit, no dóna marge a fer suposicions desviades d'aquelles que pertorben el bon pensar i el ben obrar. Mai no li vindran al que passi pel carrer d'Alemanys idees libidinoses, sinó idees de recolliment i d'elogi per la tranquil·la existència que es gaudeix en la casa exempta de luxe i de pretensions, però en la qual no manca res i tot té un ordre i un lloc encertat. El carrer d'Alemanys és un càntic d'elogi a la vida humil. Sembla que s'hi ha de trobar el secret del bon viure i del bell viure. Del bon viure sense maldecaps ni preocupacions. Del bell viure perquè hom hi veurà sempre la vida amb un perfum d'intimitat atractiva i afalagadora. Aquest carreró d'Alemanys sembla una invocació al silenci i que sigui el palau on s'estatja la quietud. Rebutja els crits, el brogit ciutadà i les rialles estridents i esbojarrades. Només el riure joliu de la mainada pot encaixar-hi i el soroll dels jocs infantils poden pertorbar la seva pau respectable. Potser com una transgressió tolerable permetria algun col·loqui de jovenets de primera volada, d'aquells que s'embadaleixen mirant-se fit a fit i que una estreta de mans és el màxim esplai que els permet llur amor d'un platonisme immaculat.

Aquesta esclatxa de claror que fendeix les parets que l·linden amb el carrer estretíssim és com un guaita silent, primer admirador, de la silueta pètreea que ha resistit les envestides dels elements i dels homes. El llamp, exhalació de la tempesta atmosfèrica, és menys terrible que el llamp de la guerra, exhalació virulenta de les malvestats humanes. Les cases de pedra rònega, podrien explicar-nos molts i molts casos ocults d'aquells que passen desapercebuts per la gran massa ciutadana, encara que, malgrat la poca remor amb què es produeixen, destil·len una fel amarga i ploren llàgrimes de sang. Són els sen-



zills drames que els homes de món no poden donar-hi importància, perquè no són sinó gemecs apaivagats per la fressa excessivament avalotadora que la col·lectivitat arma, oblidant la queixa sorda del que no té prou força per a fer-se oir.

El carrer d'Alemanys és fredament emotiu. Es d'una emotivitat que glaça. Les pedres també són fredes. Tot el calor intern de les estades no és prou per a travessar la groixudària dels murs; però no és la fredor seva fredor d'hivern desolat, sinó fredor que esperona i que desperta la vida en el record de coses que foren i que sempre semblen noves, perquè tenen l'ànima immaterial d'allò que no es veu, però es palpa.

Alexandre BULART I RIALP

RACHA DE CUMBRES

El soberbio regazo de curvatura extraña
En ademán solemne nos brinda la montaña.

Subamos. De la cumbre del reino de las alas
Expulsemos los cóndores, expulsemos las águilas.

Allá la novia Nieve abre su blanco velo
Que tiembla y que desmaya a los besos del cielo.

Y el mar al pie, agolpándose en la piedra y la arena,
Rompe, azota, revuelca su intrincada melena.

Allá surge la idea de un formidable mito...
Abajo lo insondable, arriba lo infinito.

Súbito, al peregrino rumor de nuestra planta,
Con ímpetu salvaje un ave se levanta.

Son grandes, son soberbias las aves de las cumbres,
Sus ojos tienen fríos, olímpicos vislumbres.

Abismos palpitantes, enigmas de plumaje,
Su vuelo es un nervioso martilleo salvaje.

Sus pupilas brillantes, sus pupilas oscuras,
Dan un vértigo raro, un vértigo de alturas...

¡Miradas encendidas en las cumbres!... su vuelo
Tiene una ley y un límite: el capricho y el cielo.

¡Y el pico corvo, enérgico: dominio y arrogancia!
¡El pico soberano del águila de Francia!

Y huyen como si hubieran mirado el Pensamiento.
—La montaña parece crecer para el momento.—

¿Presentirá sus alas tu misterioso alaje?...
El asombro ha debido dilatar el paisaje.

Y cuando allá en la cumbre, como un sol que flamea,
Pabellón de la Vida, se levante la idea,
¡Parecerá Natura un divino homenaje!

Delmira AGUSTINI

LES FIRES D'ABANS

Hom recorda, de quan era petit, còm es celebraven les tradicionals fires i festes de Sant Narcís, sempre esperades amb una gran il.lusió, i si establim comparació amb les d'avui, veurem les gran diferències que les separen.

Fins l'any 1899, les parades de firataires es colocaben a la Rambla de la Llibertat, no passant més enllà de l'encreuament amb el carrer d'Abeuradors, car en l'altre troç allavors anomenada d'Alvarez, fins el Pont de Pedra, s'hi establien les dedicades a la venda de gorres, mantes i castanyes, i a la plaça del Vi, avui de la República, hi havia a fòra les voltes, les de llibres vells i nous, fullejant-els sempre aficionats a la bona lectura i a engroixir llur biblioteca.

La designació dels llocs que devien ocupar els firataires a la Rambla es feia a les dues de la tarda, donant lloc a un gran guirigai. El que's venia més entre la mainada eren les bufes de goma, petites i llargues, de sons estridents i variats, els micos que pujaven i baixaven, i els "si senyor". En moltes de les parades es cridava a "sis i a tretze" pels venedors, el que avui sembla a bon preu a pesseta, i més car.

Durant els vuit dies de fires el mercat diari es traslladava a la plaça de la Independència, evidenciant les magnífiques condicions que reuneix per a aital fi, molt superiors a la Rambla.

Le "barra", amb els penjarells de perdius, conills i ocells de tota mena, es col·locava a l'angle de les dugues pilastres d'enfront el "Centre Moral", en una de les quals pod veure's encara un dels dos grossos claus que la sostenien.

Davant l'actual "Coliseo Imperial", s'hi instal.laven els cavallets, alguna barraca de figures de cèra, o panorama de batalles cèlebres, o qualche saló de fantotxes o de micos i mones, totes quals atraccions por-

taven el seu corresponent orgue o campana, per a cridar l'atenció de la gent.

Les funcions d'òpera — al Principal sempre hi havia òpera per fires — començaven a dos quarts de nou de la nit i valia dugues pessetes i mitja la butaca.

Els focs artificials del darrer dia s'engegaven al Camp de Mart, il.luminant-se el passeig de la Devesa amb grans fogates de teieres, quals morrions de ferro es penjaven en els plàtans, i de retorn era tanta la gernació i tant petita la porta — més que la d'un camp de futbol — de Figuerola, que's formava una compacta taparada, sense que ningú protestés ni es trepitgés.

La funció cívic-religiosa en honor dels defensors de les gestes de 1808 i 1809 que s'ha vingut celebrant sense interrupció des de 1817, en virtut de R. D. de 18 d'agost del mateix any, tenia caràcter de processó i per això se'n deia "la processó dels Sitis". No es caminava en ella a so de pas doble com en els darrers anys sino que les bandes militars tocaven marxes lentes. Al balcó principal de casa la ciutat s'hi col·locava el retrat, en gran tamany, del General Alvarez, sota un dosser, i en algun temps li donaven guardia d'honor dos soldats amb baioneta calada, i les tropes engegaven una descàrrega durant l'ofici de rèquiem.

No es coneixien els xurros, ni cinemes, ni altres diversions avui corrents, però si els ocells que treien la "planeta" i les bombes de colors que sovint s'escapaven de les tendres mans infantines amb pregonia desil.lusió dels menuts, mentres elles s'enfilaven ràpides i enjogassades cap l'infinít.

Les famílies que venien a Girona a passar les fires, pels mitjans lents i defectuosos de transport, i altres causes, restaven aquí, i no anaven i venien el mateix dia com fan avui en plena febre automovilis-

ta, però tampoc ressenyava la premsa els greus accidents que sovint es registren.

Els balls i concerts del "Casino Gerundense" tenien un caire seriós i aristocràtic. La concurrència era poc nombrosa comparada amb l'actual, però les dames hi passejaven en els rigodons i llancers, llurs vestits de llarga qua i els cavallers vestien d'etiqueta. No s'aplaudia mai cap ball i les dames i dametes eren rebudes gentilmente de bracet per la comissió encarregada de retre els honors, des de l'"hall" al lloc que escollien dels salons i fins el vell president — el president sempre era vell — ballava lluint el clac a la mà, i el frac.

La festa poètica de la venerable "Aso-

ciación Literaria" es celebrava a les dugues de la tarda en el Teatre Principal i era una institució de fort relleu quals actes públics constituïen una esplèndida manifestació cultural no mancada de l'element femení, malgrat no emprar-se la regina dels jocs florals que substituïren a n'aquella.

El que no s'ha variat ni es variarà mentre les fires es celebrin, són els dies freds i grisos, les enceses postes de sòl, els plors sanglotants de les campanes el dia de Tots Sants i dels Morts, els fums de les castanyeres, la pluja menuda, i les fulles d'aram que cauen sense parar i encatifen el sòl de la Devesa en plena irisació tardoral.

JOSEP GRAHIT



Joaquim Cabot. — Placa commemorativa estil Imperi, treballada en plata, ònix i esmalts.

Joaquim Cabot i Rovira

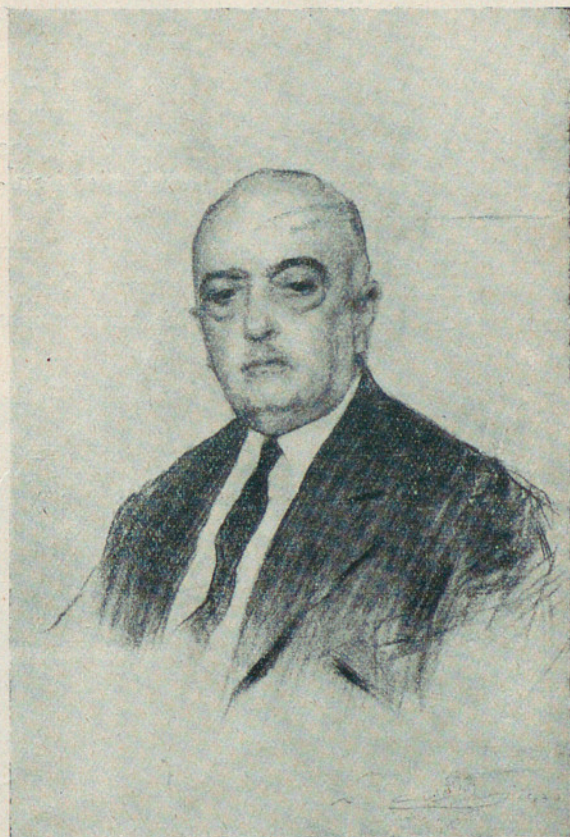
Té força caires, i tots ben interessants, la personalitat del senyor Joaquim Cabot i Rovira, — argenter, escriptor, home de finances —; però cal remarcar que és sobretot un propulsor de tota iniciativa noble i enlairada que pugui contribuir a la grandesa i esplendor de la nostra estimada Catalunya.

Les seves activitats com a artífex argenter li han donat just renom, car ha produït veritables obres mestres, de rara bellesa i sumtuositat, especialment en el ram litúrgic; inspirades totes en la tradició d'aquells argenters que donaren dies de glòria a la nostra pàtria i dels quals ell és un digne i acurat continuador.

Com a escriptor, recordem els primers treballs literaris de Cabot i Rovira, publicats a l'antiga "Renaixença", aquella revista, enaltida per plomes com la de l'immortal Guimerà, que havia de donar un fort impuls al desvetllament literari i polític de la nostra terra. En aquella mateixa època fundà junt amb els plorats patricis En Narcís Verdager i Callís i En Joaquim Rivera i Quadrench la revista "La Veu de Catalunya", que havia d'esdevenir amb el temps un dels rotatius catalans.

Molts dels treballs literaris, en vers i prosa, de Joaquim Cabot, resten dispersos en periòdics i revistes; però ha publicat dos llibres: "De fora casa" (poesies) i "A cop calent" (narracions de viatge), en els quals són paleses les seves rellevants condicions d'escriptor. Algunes de les seves composicions poètiques han estat llorejades en certàmens i la seva prosa "Una nit al desert" obtingué el premi extraordinari de prosa al sJocs Florals celebrats a Tolsa l'any 1924.

En tota la seva obra, com ja ha remarcat un dels seus biògrafs, el senyor Cabot



es mostra "apologista nobilíssim de tot lo bell i bo, i apologista, sobretot, de les coses de Catalunya, per la qual tan dignament ha treballat tota la vida."

Gràcies al senyor Joaquim Cabot i altres patricis eminents — recordem, entre altres, el nom venerable de Francesc Matheu — no s'ha estroncat la tradició dels Jocs Florals de Barcelona, dels quals fou secretari l'any 1888 i mantenedor l'any següent. També fou president dels d'Olot, on pronuncià un inoblidable discurs, de tons altament patriòtics.

* * *

Però, per grans que siguin els seus mèrits en altres ordres, Joaquim Cabot és,

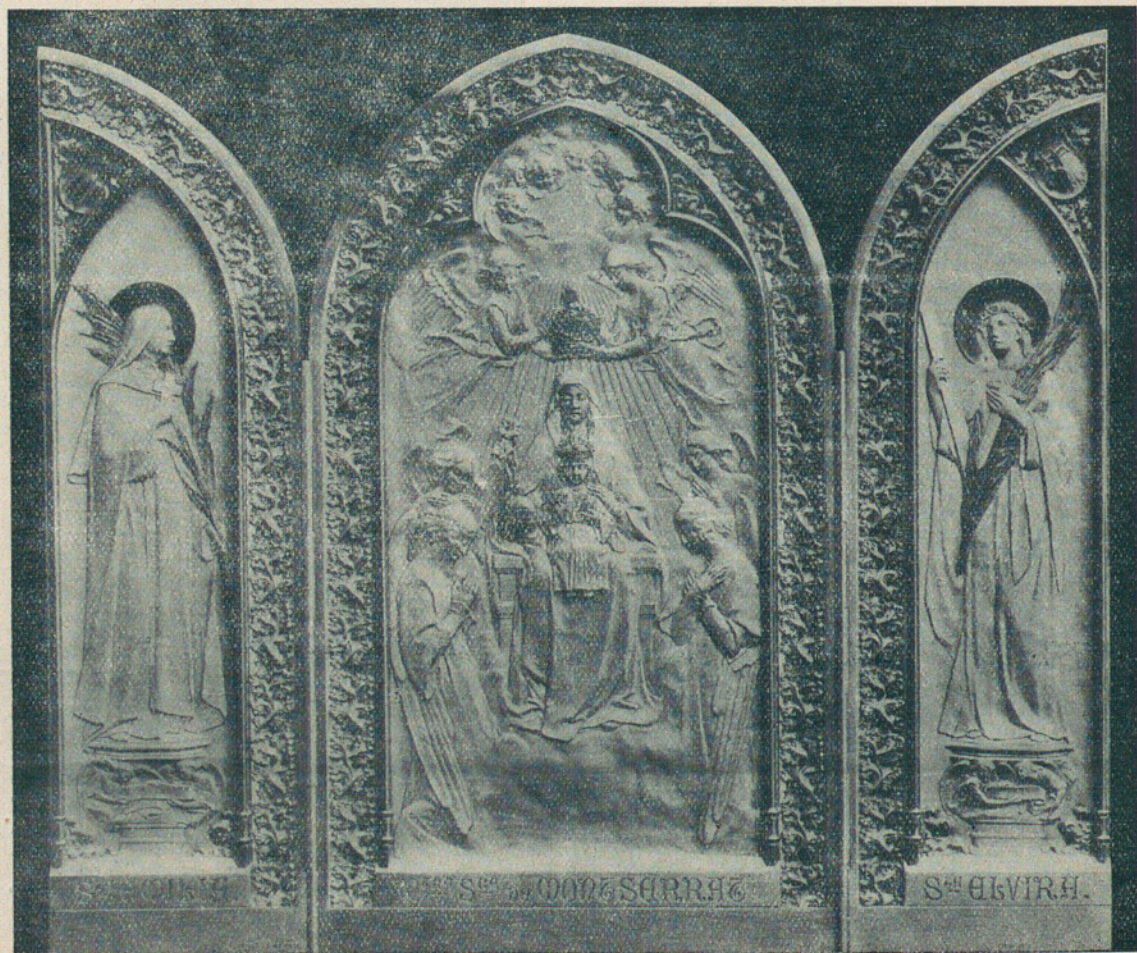
per damunt de tot, l'exemple vivent de l'home social que influeix en la seva terra en molts aspectes. Així veiem que ha des-
empenyat amb activitat constant, sugge-
rint iniciatives beneficioses i essent un es-
tímul per a tots els seus companys, la
presidència de la Cambra de Comerç, de
l'Associació Artística de Joieria, del Cen-
tre Excursionista de Catalunya, de l'Or-
feó Català i de moltes altres entitats barce-
lonines; com també ha format part de les
Juntes d'altres organismes econòmics i cul-
turals de Barcelona.

Enamorat de la ciutat que és i serà "cap
i casal de Catalunya", el senyor Cabot,
amb el concurs d'alguns amics entusiastes

com ell, l'ha dotada de les dues sales d'es-
pectacles més importants després del Gran
Teatre del Liceu: el senyorívol Tívoli i el
grandiós i popular Cine-Teatre Olympia.

Pels seus prestigis, la seva honorabilitat
i la seva competència en finances, li fou
confiada la presidència de la Junta de Cre-
ditors del Banc de Barcelona, i des d'aquell
lloc treballà amb tot el zel i energia ima-
ginables; de tal faisó que els interessats
li ratificaren llur confiança nomenant-lo
president del Consell del Banc Comercial,
el qual vingué a substituir aquella entitat
bancària; càrrec que continuà desempe-
nyant amb el beneplàcit de tots.

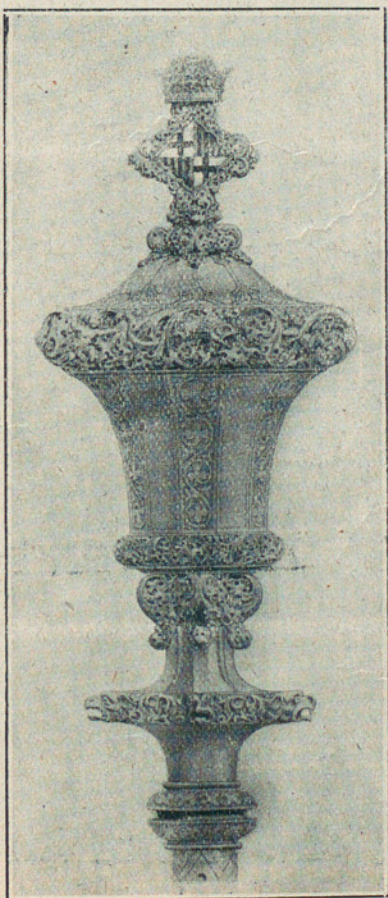
Elegit fa anys per a formar part de la



Joaquim Cabot. — Tríptic gòtic, en plata cisellada de baix relleu, representant la coronació de la
Verge de Montserrat.

Diputació de Barcelona, hi aportà el senyor Cabot encertades iniciatives de caràcter cultural i patriòtic, entre les quals hem d'esmentar l'edició popular de cent mil exemplars de les "Obres Completes" de Mossèn Cinto Verdaguer ("Il·lustració Catalana"), que han pogut arribar així a tots els sectors socials de la nostra terra.

Un fet importantíssim hem de posar de relleu en la vida de Cabot i Rovira: i és que fa més de vint-i-cinc anys que des-empunya la presidència de l'"Orfeó Català"; cas vertaderament excepcional ací i fora d'ací, en societats d'idealitat artística, política i cultural. Mercès a la seva actuació secundada per altres devots i entusiastes pogué edificar-se el grandios Palau de la Música Catalana. En jornades de victòria i en diades de persecució, en els començos



Encenser d'estil romànic en plata cisellada

vacil·lants i en l'ascensió gloriosa, el senyor Cabot ha estat sempre identificat amb l'obra i amb la missió excelsa de l'"Orfeó", i a ell es deu la iniciativa, d'un abast considerable i imponderable transcendència, en els dies ominosos de la Dictadura, del memorable viatge de l'"Orfeó Català" a la Ciutat Eterna, on assolí un dels seus més ressonants triomfs.

Amb motiu de les seves noces d'argent en el càrrec, l'"Orfeó Català" dedicà al seu il·lustre President un llibre-homenatge, "expressió de fidelitat, devoció i gratitud",

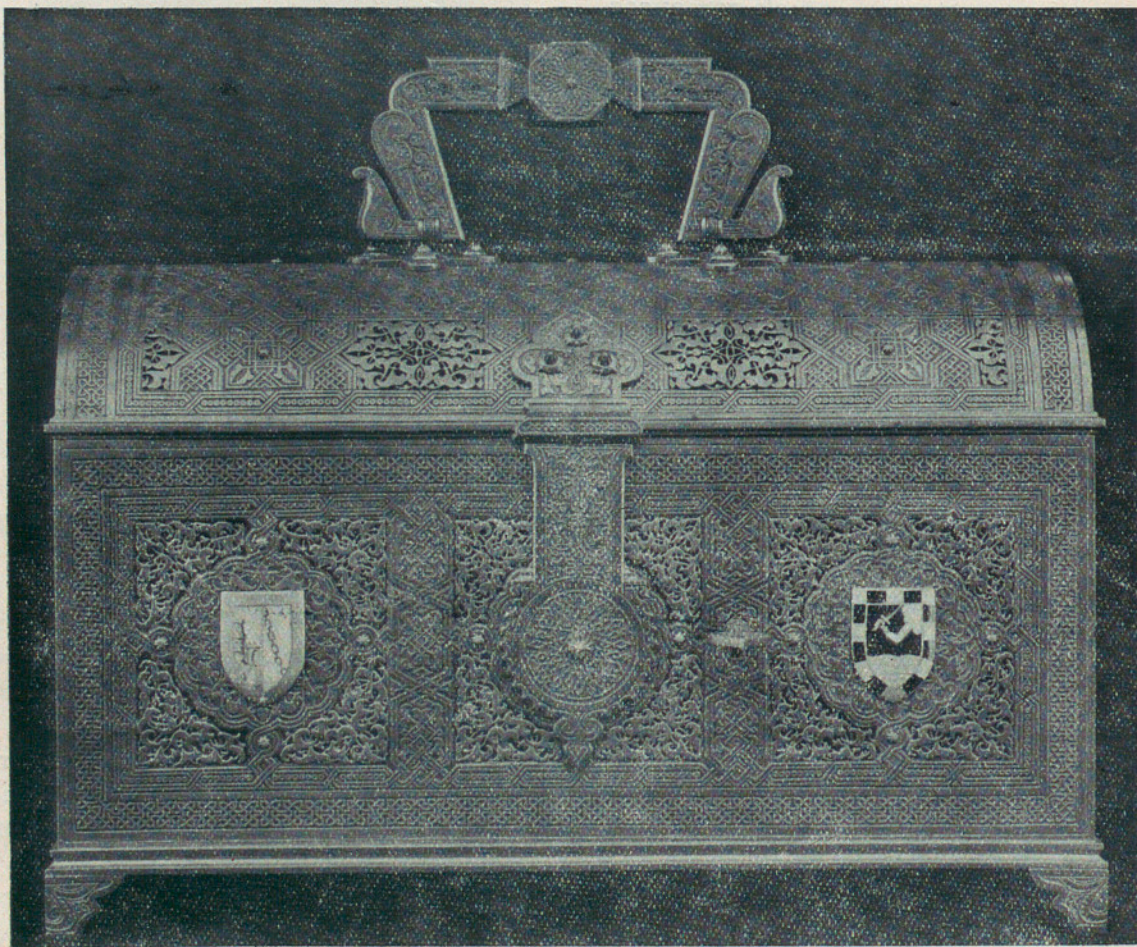
amb treballs de meritíssimes personalitats. Una d'elles — l'estimat Director Lluís Millet — encapsalava el llibre amb un bell article, del qual ens plau de reproduir aquestes ratlles:

“I l'“Orfeó Català”, si en l'albada de la seva vida, com convenia al seu esperançat començament, trobà per president un Joan Millet tot optimisme i generositat, després, en la seva adolescència i en l'entrada a la vida forta, Déu li ha fet la mercè d'aquest Joaquim Cabot, qui amb totes aquelles qualitats de l'idealista pràctic, de l'home-simpatia i emprenedor, li ha donat alè i li ha acumulat els mitjans per a les grans empreses, que li ha donat estabilització social i li ha permès varies voltes fer conèixer el

nostre art coral a la gent de llunyes terres.

I això ha estat perquè En Joaquim Cabot, és un home dels que tenen el sentiment de l'art i al mateix temps toquen de peus a terra; homes de sensibilitat i de seny; homes cordials; d'empenta sense violència; vessant distinció i senzills de tracte; que es fan respectar i estimar a la vegada. Aquest és el secret de l'èxit de la seva presidència, llarga de vint-i-cinc anys, a l'Orfeó. Aquest és el secret de l'amor, agraïment i respecte que li tenim tots els qui havem posat en la nostra entitat el major daler de la nostra vida; aquesta és la causa que ens l'ha fet el nostre President perpetu.”

¿Què més podríem afegir nosaltres a



Joaquim Cabot. — Arqueta àrabe de plata cisellada

aquestes eloqüents paraules de l'eminent Director de l'Orfeó Català?... Joaquim Cabot és, per la seva vida i la seva obra, un dels homes que honoren a Catalunya, que donen to — un to elegant i cordial — a

una època, i la nostra terra pot sentir-se justament orgullosa de comptar-lo entre els seus fills predilectes.

R.



GIRONA ANTIGA

*Girona vella és noble com una posta d'or...
Fè flaires de Museu i quietuds d'arxiu...
Es un passat present, un quelcom mor que viu...
Sarcòfag cizellat que a dins sent batre un cor.
Pels alts carrers estrets davalla la claror
com un ruixat de cendra òrfena de caliu,
i pel dur sòl de còdols o lloses en decliu
tot frec de peus retruny amb so profanador.
Com aus misterioses voleien els manteus,
a vols silenciosos, entorn dels nius sagrats,
i van passant devotes, com grans desenfilats
d'uns perennals rosaris, en busca de ses creus,
mentre en l'ambient on suren vetustes pietats,
s'esborra fins l'idea de què hi ha al món ateus.*

CAMPANES DOLCES

*En la noble ciutat, devota i bella,
s'ouen sonar campanes a tothora,
i és una fonda joia colpidora
gustar devotament la meravella.*

*De la nit en la quieta sopitesa
—quietesa de cims o fondalada—,
cau pesanta, madura, assaonada,
una nota com fruit d'exquisitesa.*

*De cloquer a cloquer—llengües alades—,
les notes van cantant, tantost pregones,
cristal·lines tantost, tantost, a estones,
com amb pàtina augusta vellutades...*

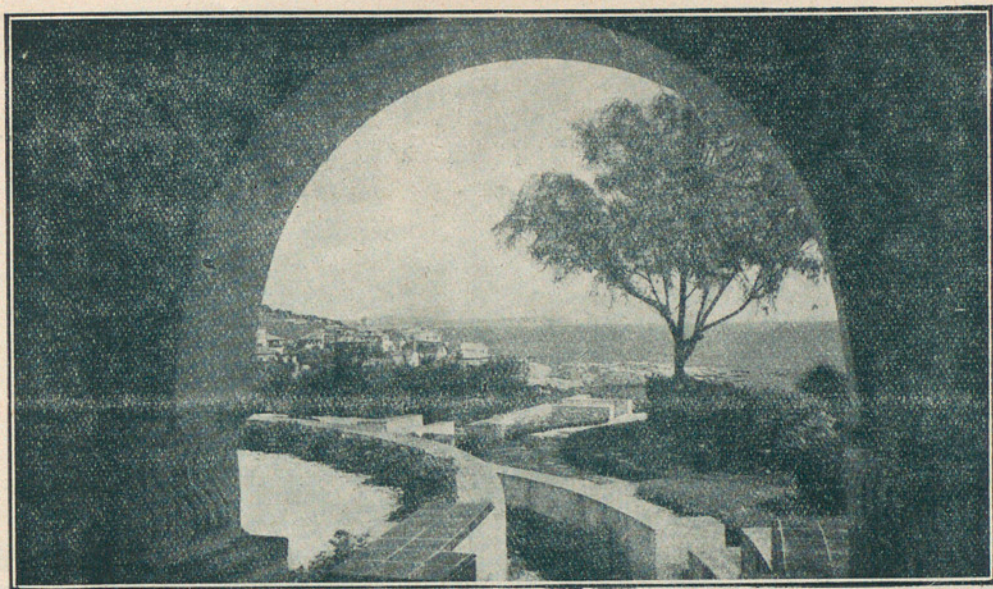
*Ruixat de llum en gorja de tenebra,
cada gota que cau sembla que marqui
un màgic cercle entorn, cercle que emmarqui
de la ciutat dormant l'oculta febra.*

*En la noble ciutat, devota i bella,
s'ouen sonar campanes a tothora,
i és una fonda joia colpidora,
gustar devotament la meravella...*

*Meravella de somni percudit,
bròdant de poesia l'alta nit.*

VICTOR CATALÀ





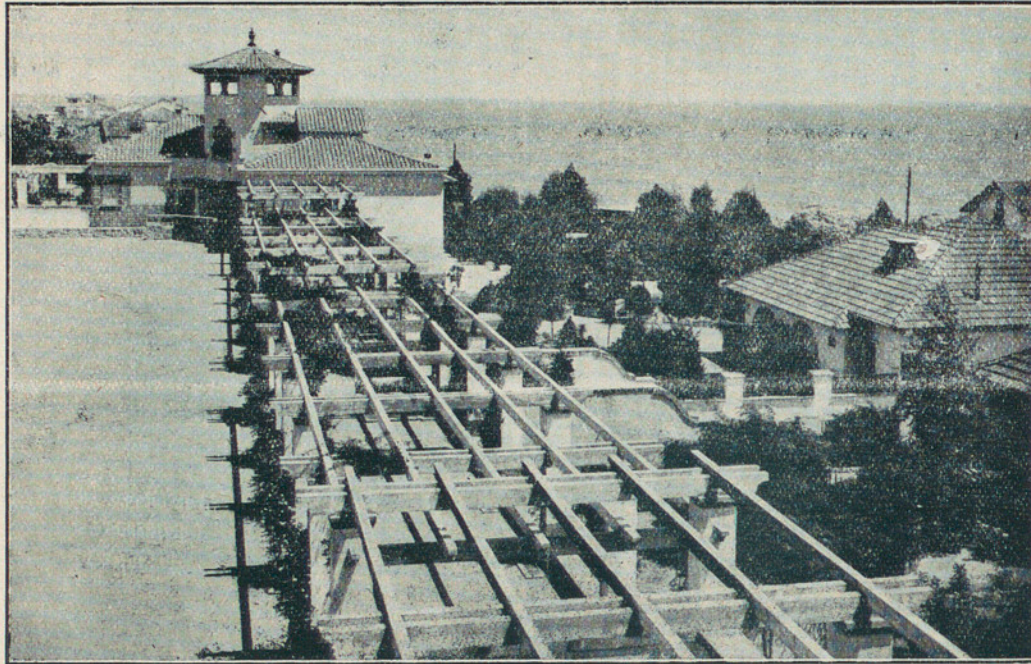
S'Agaró. — Vista parcial.

UNA OBRA EXEMPLAR

La transformació de S'Agaró

El qui hagués vist S'Agaró ara fa només vuit o deu anys, i el tornés a veure avui, de cop i volta, sense tenir esment de la seva transformació, creuria en un veritable prodigi. Recordaria un indret bell, certament, però rocós i desolat, sense res que denotés que l'home podia convertir-lo en un sojorn agradable. I no creuria pas, per més que els seus ulls ho veiessin, que el novell S'Agaró, amb els seus xalets d'un gust exquisit, amb les seves places amples i assolellades, amb els seus jardins acolorits, amb les seves graonades per on davalleu suauments cap a la mar, amb els seus camins ben traçats i l'esplèndida carretera que des de l'antiga Platja de Sant Pol va a donar la volta al cim de la Conca, fos aquella mateixa contrada esquerra i solitària que havia vist abans.

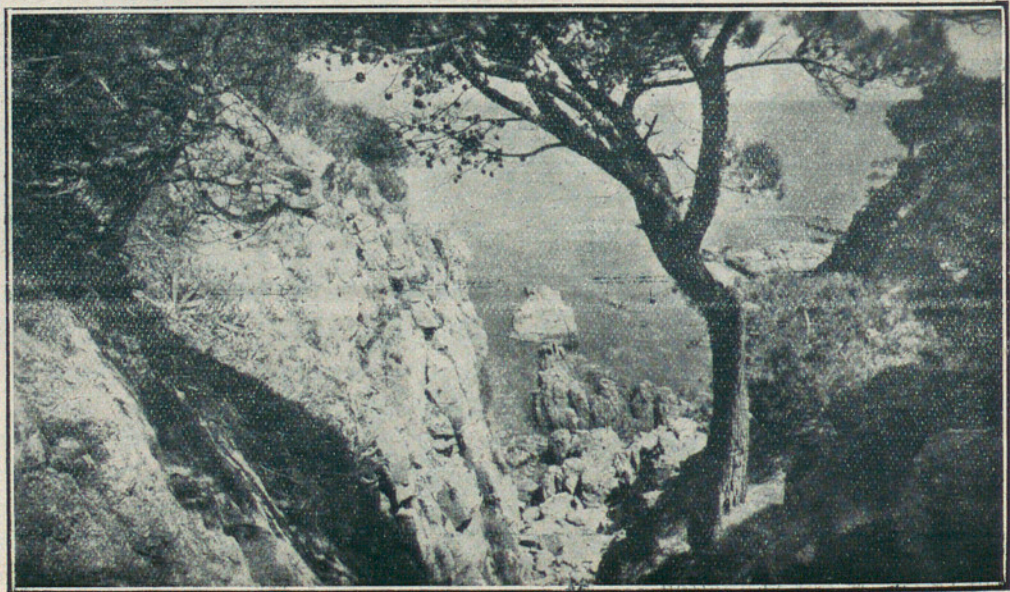
Tanmateix, el prodigi existeix; i aquest prodigi — ho hem dit i ho repetim perquè és de justícia — es deu als senyors Ensesa, els quals han trobat un excel·lent col·laborador, íntimament compenetrat amb ells, en l'Arquitecte gironí Sr. Rafael Masó. Ells varen adonar-se un jorn, per un atzar benaurat, d'aquell paratge de la Costa Brava, i els vingué la idea d'urbanitzar-lo, d'enobrir-lo, de fer-hi arribar tots els avenços de la civilització, de fer-ne un lloc de gaudi i de repòs. I totseguit, entusiasmats amb aquesta idea, es posaren a fer els càlculs i els estudis que calien, i emprengueren després, amb un pla de conjunt ben meditat, les obres necessàries, sense fixar-se en els obstacles que s'hi oposarien i sense que cap sacrifici, per considerable que fos, els fes vacillar un sol moment.



S'Agaró.
Pèrgola de la
Plaça dels Ro-
serars.

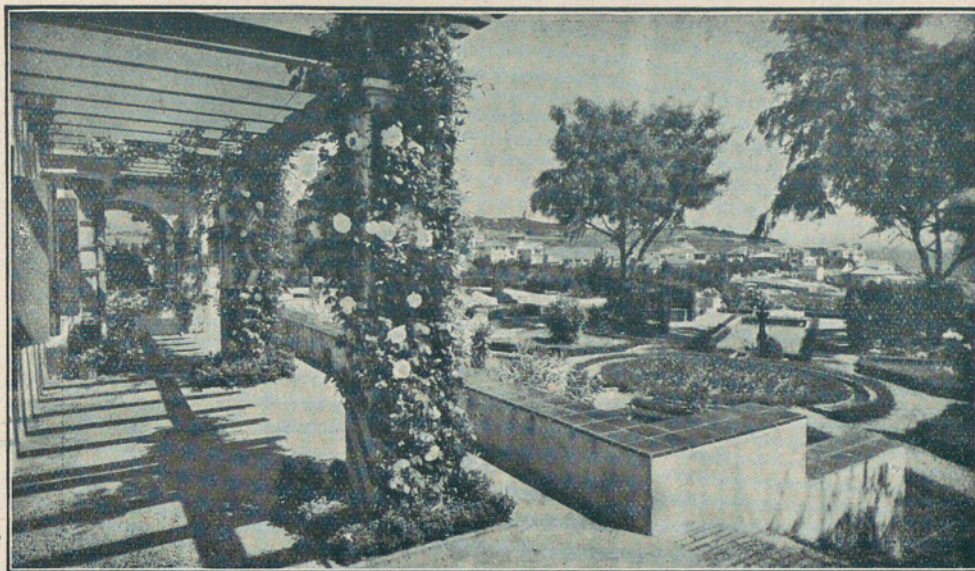
Així va néixer S'Agaró, i així s'ha anat bastint, amb una arquitectura tan ben agermanada amb el lloc, dins d'una harmonia en la qual no hi ha la més petita nota discordant, amb tal encert, que avui aquesta vila, situada entre la muntanya i el mar, propera, pels mitjans fàcils de comunicació, de la capital catalana, és l'admiració dels d'ací i dels de fora.

Una trentena de xalets de bella aparença i d'interior ben distribuït i confortable, han sorgit com per encantament; els arbres novells han alçat en poc temps cap al cel llurs branques copsadores de la llum; les flors han esclatat a l'entorn de les cases o s'han enfilat per les pèrgoles; l'aigua ha cantat en els brolladors... I en mig de tanta bellesa, hom no ha pas oblidat cap



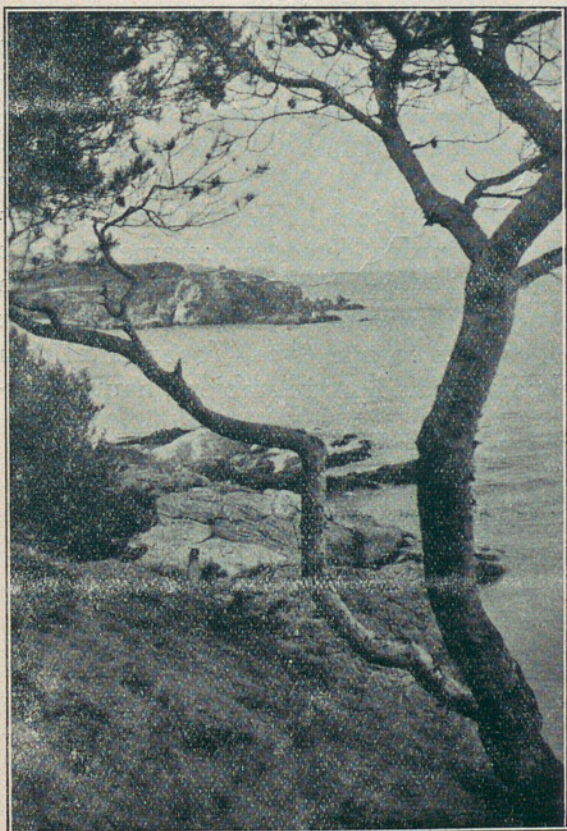
Cala del Barco.

Un jardí de
S'Agaró.



dels problemes urbans.

Estem segurs de poder dir que poques obres s'hauran fet en el nostre temps amb aquest seny, amb aquest sentit de mesura



Punta prima.

— cada dia més necessari — i amb aquest bon gust que remarquem en el conjunt reeixit de S'Agaró i en cada detall encertat. Fins i tot aquells elements arquitectònics que estaven abandonats çà i là, i que han pogut ésser salvats d'una decadència inevitable, han estat utilitzats a S'Agaró amb tanta escaiença, que ells mateixos, patinats d'una noblesa antiga, n'han esdevingut més ennoblits encara.

Adhuc en mig de les engúnies del nostre temps, bé podem afirmar que ja no s'aturarà S'Agaró en el seu avenç i en la seva creixença. Passem avui a Catalunya moments de profunda crisi, és cert, com els passen gairebé tots els pobles del món, trasbalsat encara per les conseqüències de la guerra més formidable que han vist els segles; però, a mesura que vagi millorant la situació econòmica i financiera — i tots tenim el deure ineludible de contribuir-hi — tornarà a accelerar-se el ritme creador de S'Agaró, fins a esdevenir la ciutat ideal, a la qual acudirán turistes de tots els països, que difondran les seves belleses per tot arreu.

Ens és plaent i encoratjador, cada vegada que visitem S'Agaró, de sentir contar als



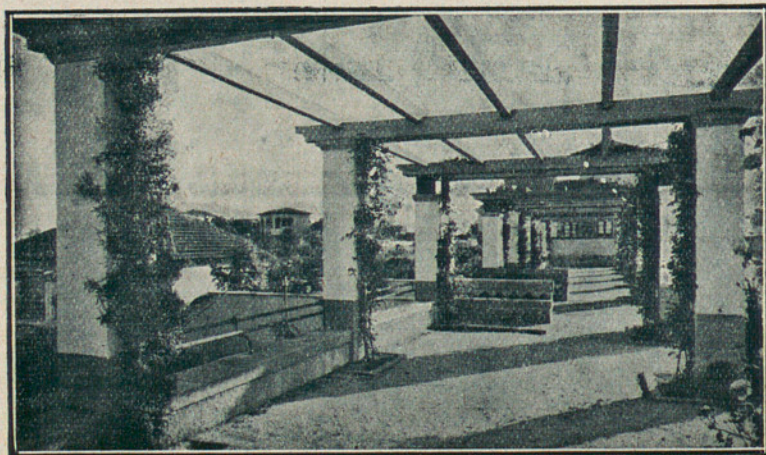
La badia de S'Agaró.



senyors Ensesa com han anat vencent les innombrables dificultats que han sorgit davant una empresa de tanta envergadura, i com expliquen els nous projectes, alguns d'imminent realització: esplèndides pistes de tennis, magníficament ideades, amb tots els elements de confort i amb una decoració sòbria i elegant; edificació de nous xalets entre els pins, a la part més alta de S'Agaró, dominant la mar i la muntanya; instal·lació d'un hostal — cal donar a aquesta paraula un regust de cosa senzilla i noble — en un dels nous xalets que donen a la gran plaça amb pèrgoles i tenen belles vistes al mar; construcció d'una

blanca capella en part sobre la roca viva, gairebé arran de les ones, amb un atri estilitzat de columnes gòtiques...

L'obra realitzada a S'Agaró pels senyors Ensesa constitueix un títol de legítim orgull, no sols per les contrades de Sant Feliu de Guíxols i la Vall d'Aro, on està enclavat aquell lloc, sinó per la província de Girona i per tota la nostra terra. Moltes coses absurdes, fetes barroerament, amb l'incentiu d'un guany immediat o per la pruija d'una vanitat absurda, sense tenir en compte ço que és tan fonamental com el paisatge, la llum i l'ambient, hauran des-

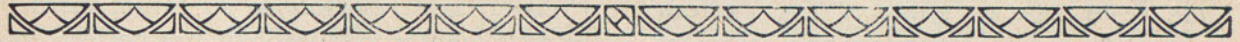


Pèrgola.



aparegut d'ací a pocs anys i ningú no se'n recordarà mai més: S'Agaró, en canvi, restarà en peu, i serà un bell i alt exemple del que pot arribar a aconseguir la voluntat ben orientada d'uns catalans profundament enamorats de Catalunya, que, sen-

se aquell egoisme de treballar per a avui i recollir immediatament el fruit de llur treball, van semblant de cara a l'esdevenidor, amb un gest senyorívol, plens de confiança en la victòria que ha de coronar llurs esforços.



PÁGINAS SELECTAS

Anch'io sono pittore

La natural espontaneidad de la infancia y la inquietud de la adolescencia aguijoneada por el estímulo de amor, son ocasiones culminantes de que las virtualidades y energías de un alma se transparenten y descubran. Pero, además, frecuentemente el anuncio definido y categórico de la vocación puede referirse a un momento preciso, a una ocasión determinada: hay un "hecho provocador", que da lugar a que la aptitud latente en lo ignorado de la persona, se reconozca a sí misma y tome las riendas de la voluntad. Este hecho ha de clasificarse casi siempre dentro de los términos de esa gran fuerza de relación, que complementa la obra de la herencia y mantiene la unidad y semejanza entre los hombres: llámesela imitación o simpatía, ejemplo o sugestión.

Corre en proverbio la frase en que prorumpió, delante de un cuadro de Rafael, sintiéndose exaltado por una aspiración desconocida, el muchacho obscuro que luego fué el Correggio: "Anch'io sono pittore": ¡También yo soy pintor! ... Tales palabras son cifra de infinita serie de hechos, en que la percepción directa, o el conocimiento por referencia y fama, de una obra semejante a aquellas de que es capaz la propia aptitud, ha suscitado el primer impulso enérgico y consciente de la vocación.

Con el "anch'io sono pittore" da principio, no sólo la historia del Correggio, sino la de otros muchos artistas del color y la piedra: tal Fra Filippo Lippi, que, viendo pintar, en su convento, al Masaccio, declara eterno amor a la pintura; el escultor Pisano, que adquiere conciencia de su habilidad, frente a un bajorrelieve de "Hipólito"; y el Verocchio, que, en presencia de los bronce y mármoles de Roma, a donde le ha llamado, como maestro orfebre, Sixto V, cede a la tentación de dejar el cincel del platero por el del estatuero. Ejemplos de lo mismo se reproducen en cualquier otro género de vocación: ya sea éste la música, como cuando el compositor Charpentier, que se proponía estudiar para pintor, oye cantar en una iglesia un motete, y se convierte al arte de Palestrina; o cuando el cantante Garat siente la voz que le llama a la escena, asistiendo a la representación de la "Armida" de Gluck; ya sea la oratoria, donde cabe citar el clásico ejemplo de Demóstenes, arrebatado en la pasión de la elocuencia desde la arenga oída en el tribunal a Calistrato; ya la creación dramática, que manifiesta, en el viejo Dumas, su virtualidad, por sugestión de un drama de Shakespeare; ya la interpretación teatral, cuya aptitud se revela en Ernesto Rossi después de oír al actor Módena, y en Adriana Lecouvreur por las impresiones de que la rodea, siendo niña, la vecin-

dad en que vive, del teatro; ya la investigación de los cielos, que estimula a Hérshell, por primera vez, cuando cae en sus manos un planisferio celeste; ya, en fin, el arte médica, como cuando Ambrosi Paré viendo, en su infancia, realizar una operación de cirugía, reconoce el objeto perdurable de su atención e interés. En la esfera de la vida moral, no es menos eficaz el "anch'io". La vocación ascética de Hilarión cuando llega delante del eremita Antonio, manifiesta uno de los más comunes modos como obró, en los tiempos de fe, el repentino impulso de la gracia.

No es menester la presencia material del objeto o el acto, para transmitir la excitación del "anch'io": basta el conocimiento de ellos. Tal vez es la resonancia del triunfo obtenido por otro en cierta especie de actividad, lo que determina el ánimo indolente o indeciso, a probar en ella sus fuerzas: así cuando Montesquieu subyuga, con el "Espíritu de las leyes", la atención de sus contemporáneos, y Helvecio se siente movido a emularle, y busca retiro y soledad para abismarse, también él, en la obra. Tal vez es el milagroso prestigio de una invención o un descubrimiento: como cuando la novedad del pararrayos suscita en el ánimo del futuro físico Charles, el primer estímulo de su aplicación. Pero si la conciencia de la aptitud procede de la percepción de un objeto material, puede este hecho no ser clasificable dentro del "anch'io": no es, en ciertos casos, la obra de otro, sino Naturaleza misma, la que pone ante los ojos del sujeto aquello que le causa indisipable y fecunda sugestión. No hay en la naturaleza cosa que no sea capaz de ejercer esa virtud súbitamente evocadora, respecto a alguna facultad de la acción o del conocimiento. La misma sensación que en el común de las gentes pasa sin dejar huella, encuentra acaso un espíritu donde pega en oculto blanco, y queda clavada para siempre, como saeta que produce escozor de acicate. El espectáculo del mar visto por primera vez;

un árbol que cautiva la atención, por hermoso o por extraño, son sensaciones que han experimentado muchos sin que nada de nota se siguiese a ellas; pero la primera visión del mar fué, para Cook, y luego para aquella mujer extraordinaria, amazona de empresas pacíficas, que se llamó Ida Pféiffer, la revelación de su genial instinto de viajeros; y Humboldt nos refiere en el "Cosmos" como de una palma de abanico y un dragonero colosal, que vió, de niño, en el jardín Botánico de Berlín, partió el precoz anuncio del anhelo inextinguible que le llevó a conocer tierras remotas.

La "conversación", ese común y sencillísimo instrumento de sociabilidad humana; con que los necios ponen en certamen su necedad; con que los frívolos hacen competencia a los ruidos del viento; con que los malvados tientan los ecos del escándalo; la conversación, ocio sin dignidad casi siempre, es influencia fecunda en sugestión, que acaso llegan a fijar el superior sentido de una vida, cuando vale para que entren en contacto dos "espíritus". Departían, en la corte de Toledo, Boscán y el embajador Navagero, de Venecia; y como cuadrara hablar de versos, Navagero depositó en el pensamiento de Boscán una idea en que éste halló el objeto para el cual sabemos hoy que vino al mundo: transportar a la lengua de Castilla los metros italianos. Viajaba Buffón, aún sin preferencia definida por algún género de estudio, en compañía del joven duque de Kingston; de sus conversaciones con el ayo del duque, que profesaba las ciencias naturales, Buffón tomó su orientación definitiva. Dirigiase Cartwright siendo nada más que muy mediano poeta, a una comarca vecina de la suya; trabó conversación en el camino con unos mercaderes de Manchester; y despertando, a consecuencia de lo que le refirieron, su interés por los adelantos de la mecánica, contrajo a ésta su atención, y fué inventor famoso. Estudiaba teología Wins-

low; era su amigo un estudiante de medicina, con quien a menudo conversaba; resultó de recíproca sugestión, en sus coloquios, que cada uno de ellos quisiera cambiar por los del otro sus estudios; y llegó día en que Winslow fué el más grande anatomista del siglo XVIII.

Pero ninguna manera de sugestión tiene tal fuerza con que comunicar vocaciones y traer a luz aptitudes ignoradas, como la "lectura". Obstáculo a la acción del ejemplo es la distancia que, en el espacio o el tiempo, aleja a unos hombres de los otros; y el libro aparta ese obstáculo, dando a la palabra medio infinitamente más dilatado y duradero que las ondas del aire. Para los espíritus cuya aptitud es la acción, el libro, sumo instrumento de autoridad y simpatía, es, aun con más frecuencia que el ejemplo real y que el modelo viviente, la fuerza que despierta y dirige la voluntad. No siempre es concedido al héroe en potencia, hallar en la realidad y al alcance de sus ojos, el héroe en acción, que le magnetice y levante tras sus vuelos. Pero el libro le ofrece, en legión imperecedera y siempre capaz de ser convocada, mentores que le guíen al descubrimiento de sí mismo. Así, la lectura de la "Iliada" dió a Alejandro, para modelarse, el arquetipo de Aquiles; como Juliano se inspiró en la historia de Alejandro, y la novela de Jenofonte inició a Escipión Emiliano en la devoción de Ciro el grande. Merced al libro, Carlos XII pudo tener constantemente ante sí la imagen del hijo de Filipo; y Federico de Prusia, la de Carlos XII. De los "Comentarios" de César, vino el arranque de la vocación de Foulard, y a ellos se debió también que, permaneciendo en el mundo el espíritu del sojuzgador de las Galias, fuese, para Bonaparte y para Condé, consejero y amigo.

En otras de las vocaciones de la voluntad: la del entusiasmo apostólico, encendido en las llamas de una fe o de un grande amor humano; la de la práctica ferviente de una concepción del bien mo-

ral, también el libro es de las formas preferidas del llamado interior. — "Tolle, lege!..." — ¿No fué un mandato de leer lo que trajo la voz inefable que oyó Agustín en el momento de la gracia? Hilario de Poitiers; Fabio Claudio, que en su nueva vida fué Fulgencio, por inspiración de sus lecturas dejaron a los dioses. Este libro que ahora se pinta en mi imaginación, semiabierto, en forma de arca, sobre el globo del mundo; este libro, vasto como la mar, alto como el firmamento; luminoso a veces, más que el sol; otras sombrío, más que la noche; que tiene del león y del cordero, de la onda amarga y del panal dulcísimo; este libro que empieza antes de que nazca la luz y acaba cuando vuelve el mundo a las sombras eternas, ha sido, durante veinte siglos, fuerza promotora, reveladora, educadora de vocaciones sublimes; honda inmensa de que mil veces se ha valido el brazo que maneja los orbes, para lanzar un alma humana a la cumbre desde donde se ilumina a las demás. Por este libro se infundió en Colón el presentimiento del hallazgo inaudito. En él tomó el viril arranque de la libertad y la razón, Lutero. En él aprendió Lincoln el amor de los esclavos. — ¿Recuerdas una página de las "Contemplaciones", donde el poeta nos cuenta, cómo en su infancia, jugando, halla en un estante de la casa una Biblia, y la abre, y comienza a leerla, y pasa toda una mañana en la lectura, que le llena de sorpresa y deleite; al modo, dice, que una mano infantil aprisiona un pajarito del campo y se embelesa palpan-do la suavidad de sus plumas? De una manera semejante a ésta fué como Bossuet niño sintió en los hombros el temblor de sus alas nacientes.

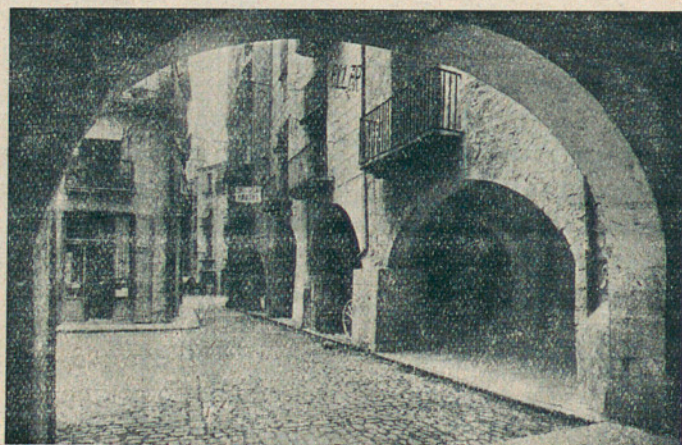
Para la revelación de la aptitud del sabio, del escritor o del poeta, la lectura es el medio por que se manifiesta comúnmente la estimuladora fuerza del "ancho". Si la antigüedad dejó memoria de como Tucídides descubrió su genialidad de historiador por la lectura (o la audición,

que vale lo mismo), de un pasaje de Herodoto; y Sófocles su alma de poeta, por las epopeyas de Homero; y Epicuro su don de filosofar, por las obras de Demócrito, frecuentísimos son, en lo moderno, los casos como el de La Fontaine, que reconoció su vocación leyendo, a edad ya madura, una oda de Malherbe; como el de Silvio Péllico, que nació para las letras después que gustó el amargo sabor de "Los Sepulcros" de Fóscolo; como el de Lalande, que quiso saber de los secretos del cielo cuando conoció uno de los escritos de Fontenelle; como el de Reid, que se levantó a la especulación filosófica estimulado por la lectura de las obras de Hume... Y aun entre los que tuvieron casi innata la conciencia de la vocación ¿habrá quien no pueda referir, de modo más o menos preciso, a una ocasión de sus lecturas, el instante en que aquélla se aclaró, orientó y tomó definitiva forma?

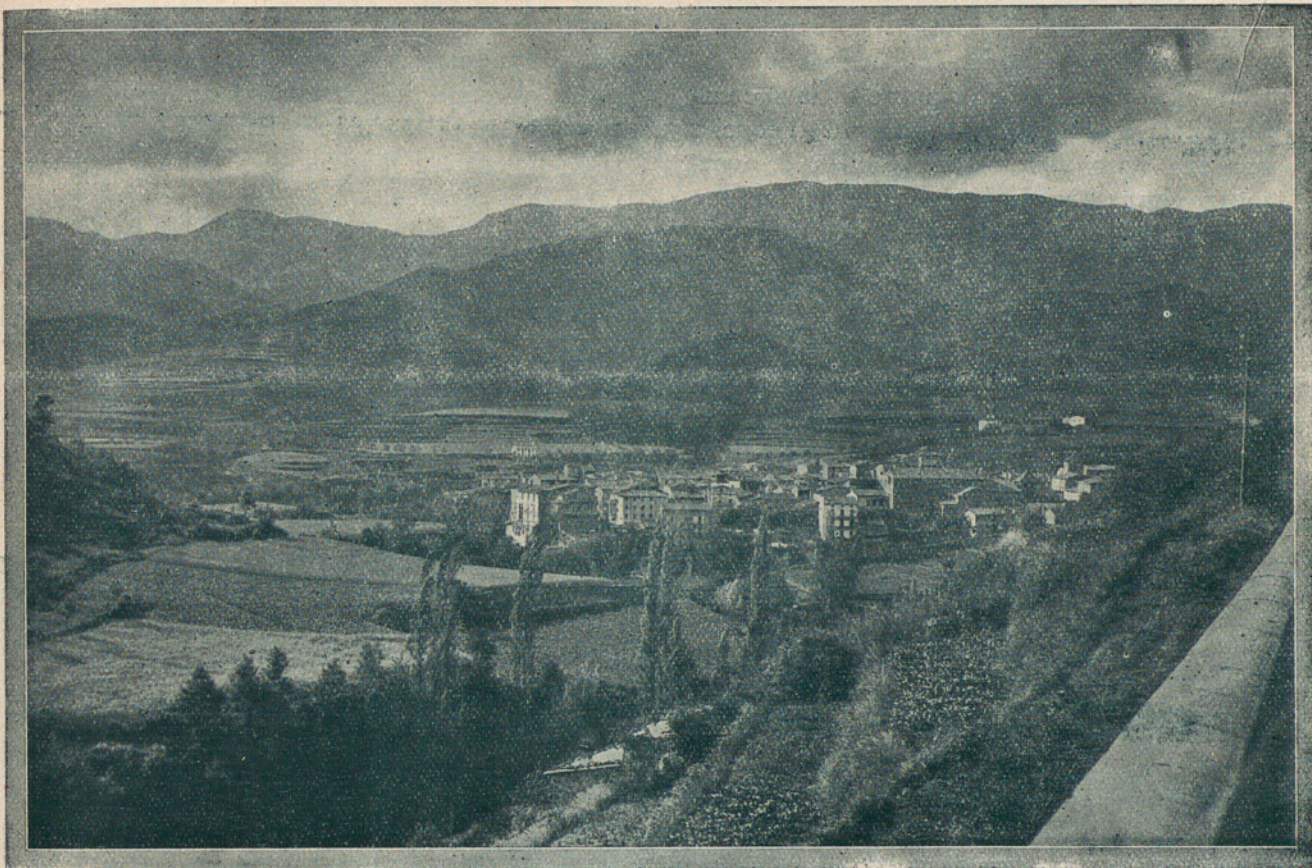
Por el poder de sugestión con que una imagen enérgicamente reflejada, imita o aventaja al que ejercería la presencia real del objeto, ha solido suceder que una vocación científica o artística deba su impulso a la lectura de una obra literaria.

"Nuestra Señora de París", no el edificio, sinó la novela, consagró arqueólogo a Didrón. Agustín Thierry sintió anunciarsele su genio de vidente del pasado, por su lectura de "Los Mártires". Caso es éste del gran historiador colorista, que puede citarse como ejemplo significativo de la intensidad con que una lectura alcanza a obrar en las profundidades del alma, donde duermen aptitudes y disposiciones inconscientes, y a despertarlas, con súbita y maravillosa eficacia. Cuando Thierry, siendo aún un niño, lee en el libro de Chateaubriand el canto de guerra de los francos, un estremecimiento, comparable al de quien fuera objeto de una anunciación angélica, pasa por él. Levantándose de su asiento, recorre a largos pasos la habitación, mientras sus labios repiten con fervor heroico el estribillo del canto. Desde este punto, la reanimación pintoresca y dramática de la muerta realidad constituye el sueño de su vida, y los conquistadores normandos se inquietan en el fondo de la tumba, apercibiéndose a una irrupción con que alcanzarán sér inmortal.

JOSÉ ENRIQUE RODÓ



Girona antiga. — Les Voltes d'En Rosés



TERRES GIRONINES

Sant Joan de les Abadesses

La terra catalana ofereix indrets de bellesa incomparable. S'ha glossat, justament, l'encant de la Costa Brava i el caprici de Montserrat. Però fora de les costes i dels redossos de pietat, dins de Catalunya hi ha la gamma més sorprenent de paisatges on l'home, a través dels segles, hi ha bastit poblets i viles que són l'admiració del vianant sensible. Natura i humanitat s'hi troben encaixades, tan harmònicament foses, que hom comprèn tota la meravella de la íntima comunió entre les forces cegues i conscients per on traspua l'energia còsmica.

Vegeu els dos gravats de Sant Joan de

les Abadesses. La topografia de la vila recorda la de les xamoses viles alpines. A l'horitzó, les crestes del Pirineu a més de 1600 metres sobre el mar, i més aprop, els estreps llevants del Taga i la lliscant serralada de Capsacosta, entre els quals trota xiulant l'aigua cristal·lina del Ter, que dona alegria, força i vida a tota la comarca. Es a la seva vora esquerra on s'aixeca Sant Joan de les Abadesses, ombrejada per boscos d'avets i de roures, damunt una petita plana formada per la resta de materials arreconats de l'alt Pirineu.

Les ratlles suaus del paisatge, van ploure a l'esperit místic medieval i fou llavors

quan van bastir-se els monestirs romànics que resten com exemple de sentiment pregonament religiós i d'ordenada fantasia. Les generacions actuals han completat aquesta obra, plasmant l'esperit modern amb altres d'industrials de veritadera importància i aixecant, en el lloc més sà de la vila, un palau per a la cul-

tura dels infants. I és així com una generació darrera l'altre, amb perfecta solidaritat, avancen pel camí del progrés, seguint el ritme de la cantúria de les aigües transparents del riu i apropant a la divinitat — veritat i justícia — l'ànima neguitosa dels homes...

M. SANTALO



Sant Joan de les Abadesses — Plaça d'Anselm Clavé



El Grupo Escolar de San Juan de las Abadesas

En esta construcción, destinada exclusivamente a la cultura primaria, el Estado ha ofrendado a San Juan de las Abadesas un edificio que tanto por sus severas líneas arquitectónicas como por su distribución, estructura y conjunto, puede considerarse como un modelo en su clase.

Todos sus locales han sido estudiados con el máximo de detalles modernos, para que las nuevas generaciones posean unas escuelas a las cuales se concurra con deleite, puesto que la estancia en las mismas no puede ser más agradable.

Plenas de luz, sol y ventilación, con tonalidades de color fino y alegre, combinados los matices de sus pavimentos con el de sus muros; todas las aulas y dependencias producen una sensación de sencilla elegancia y bienestar, que los alumnos deben sentir durante su permanencia en ellas, haciendo que sus horas de trabajo intelectual transcurran en un ambiente de satisfacción, desterrando por completo la idea de la antigua escuela, que más se asemejaba a una prisión lóbrega que a un centro de cultura.

La espléndida escalera del tipo imperial, que proporciona el acceso a los pisos superiores, desembarca en amplio espacio, que establece comunicación por sus lados opuestos con los espaciosos salones de recreo para ambos sexos, que, por estar bajo techado, permiten el recreo infantil en los días en que las condiciones atmosféricas no permiten a los alumnos con-

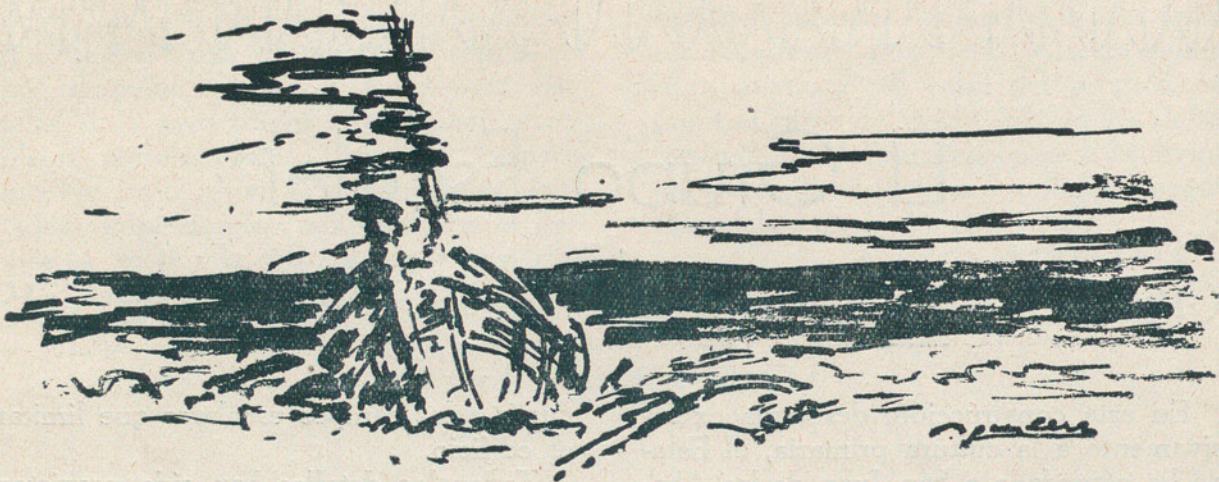
currir a los campos escolares que limitan el edificio.

Todos los detalles han sido previstos, y muy especialmente los higiénicos, puesto que los mármoles blancos y las arcillas vidriadas del mismo color, son los materiales que con prodigalidad se han construido estos servicios, que producen una sensación de higiene y limpieza dignas del mayor encomio.

Bien pueden estar satisfechos el Estado y el pueblo de San Juan de las Abadesas, por haber contribuido a realizar una obra de tan señalado mérito, que no dudamos sabrán agradecer en todo su valor, los padres de las nuevas generaciones, puesto que pueden tener la satisfacción interna de que sus hijos, en la actualidad, se encuentran en perfectas condiciones para recibir instrucción en un edificio en el cual no pueden percibir otras sensaciones que las del bienestar material y espiritual. Y con esto está dicho todo.

Sólo nos resta expresar un recuerdo de gratitud al arquitecto Director de las obras, nuestro veterano amigo Sr. Echeverría, que con su cariño bien demostrado por la infancia, va realizando esta clase de obras hace años, con la sencillez y modestia que le caracterizan en todos sus actos, haciendo que nuestra provincia sea una de las más favorecidas con obras de este género, que honran a sus autores.

Gerona, 22 octubre de 1931.



MEDITERRANIA

A la meva germana Marina,
afectuosament.

Si delectant-vos visitant els indrets de la nostra Costa Brava haveu visitat mai el formós poble de Vilajoliua, segurament que haureu quedat admirats del blancnà-car de les seves cases, la netedat que s'hi nota i els aires purs que s'hi respiren, aires d'un matís de llibertat que li porta el Mediterrani amb ses onades escumejantes.

Vist el poble de mar endins, vos fa l'efecte de què es un vol de gavines que, cansades de tant volar, varen posar-se un jorn en aquella formosa platja i allà romanen encara, convertides en cases, gràcies als poders sobrenaturals d'alguna fada capritxosa.

Els seus habitants, senzills pescadors de cares colrades pel sol i les tempestes, són el tipus perfecte del bon català. Treballant des de trenc d'aubada fins a negra nit, tenen sempre una cançó a flor de llavis, una d'aquelles cançons tan nostres, tan catalanes, que fan olors de marisc i tenen aires de muntanya, que es desgranen a voltes en una dolça tonada d'enyorança i en altres fan vibrar el cor de patriotisme.

¡Oh, dolços cants de la nostra terra, cap

més com vosaltres, per enfortir l'esperit!

II

En Jaumó havia vist la llum a Vilajoliua i com a bon fill de la terra tenia dos amors. La seva barca i el "seu" Mediterrani.

Orfe des de cinc anys, el seu afecte havia pres forma en aquelles dues coses.

Es clar que fou la mar, qui en un jorn de malhumor, li arrepassà els seus pares. Però, no obstant això, ell sabia que tot sovint li era encara permès d'abraçar-los.

Això, que per molts sembla cosa de fantasia, per l'ànima infantívola d'en Jaume era el més natural del món.

Els dies en que la mar era calma, quan el vent s'aguanta el respir perquè les ones no trenquin l'encís dels raigs del sol que es banyen, En Jaumó agafava la seva barca i s'endinzava mar enllà, lluny del lluny, fins que la vela de la seva barqueta es confonia amb les gavines que volaven entre dos blaus.

Allà en Jaumó es capbussava a la mar, aquella mar estimada que era immens fossar dels cossos dels seus pares. S'abraçava neguitosament amb l'aigua escorredissa

com ho hauria fet amb un ésser volgut, i després de molt bracejar, "fent el mort", es deixava gronxar amorosament per les onades i rebia les carícies de l'aigua amb el mateix plaer que hauria rebut les de la seva mare. Que per En Jaumó, ningú més sinó ella era qui l'acaronava, enc que fos mitjançant les sedoses mans del Mediterani.

Això no obstant, En Jaumó no era ben feliç. La seva benaurança hauria estat completa si hagués pogut comptar amb algú que li hagués fet companyia durant les hores que passava sol en la seva cabana. que, per coratjós que sigui un noi als deu anys, i enc que es sabés estimat per tot el poble de Vilajoliua, hi ha moments de defalliment en què solament un petó o una abraçada vos poden fer reaccionar.

Si tan solament hagués tingut un germà!

III

Després d'una nit de tempesta en què a la llum dels llampecs, el vent i l'aigua s'havien esbatussat de mala manera, En Jaumó va córrer a una petita cala on el dia abans havia deixat la barca, per veure si havia sortit ben parada de la tempesta.

¡Pobre barca! La va trobar tota esberlada per entre mig de les roques. La vela, que per estar plegada havia quedat intacta i gotejava encara d'aigua, semblava com si plorés la pèrdua de la seva companyona.

Tot això, que En Jaumó ho engrapà d'una sola mirada, no li va causar cap trastorn. No va tenir temps.

Uns passos més enllà, els seus ulls acabaven de veure una altra barca molt més grossa i bonica que la seva i que, a jutjar per les cordes que li penjaven i d'algun defecte en els costats, devia provenir d'un naufragi. A més portava un nom pintat en els flancs, que En Jaumó de cap manera sabé llegir.

S'apropà fins a tocar-la, i en mirar dintre, d'un xic més la sorpresa el fa caure d'esquena.

Agafada en un banc de la barca, com si

provés de sortir, hi havia una nena d'uns dos anys. Els seus cabells negríssims, li queien desordenadament en sedosos rinxols sobre el coll i la cara i li privaven de veure En Jaumó. Aquest semblava haver perdut la parla i contemplava embadalit els esforços de la criatura que, efectivament, volia sortir de la barca. Però, veient que a cada temptativa els seus peüets li relliscaven, l'infantó aixecà els ulls enlaire, i en veure En Jaumó, com si el conegués de tota la vida, li somrigué joiosament i li allargà els braços.

Va ésser en aquell gest tan espontani i en aquella mirada lluminosa del tendre infant, que En Jaumó hi va veure clar.

Els seus pares, des de la mar, li enviaven el que ell tant enyorava! Des d'aquell moment ja no viuria sol!

Una germaneta com mai no hauria somniat seria des d'aquell moment el seu tercer amor sobre la terra... Perquè si bé n'havia perdut un, la barca, aquesta seria reemplaçada per la que havia servit de bregol a aquell tendre infantó.

Amb la "seva germaneta" als braços, En Jaumó corregué cap al poble, on la seva arribada aixecà entre el sveïns un núvol de comentaris.

Ja sols en la seva cabana, En Jaumó arreglà un bon jaç per l'infant, li donà alguns aliments i féu que s'adormís.

Després, amb una maneta de l'infantó agafada entre les seves, anà repassant mentalment tots els noms del calendari per triar-ne un de ben escaient per la "seva germaneta".

El més bonic de tots li va semblar que era el de Marina, puix a més resumia ben clarament la procedència d'una noia que es podia considerar filla de la mar.

IV

Han passat vuit anys.

En Jaumó és ja un pescador sapat, curtí per la tramuntana i temperat per les tempestes. Dintre el seu cos d'home, però, hi bat encara un cor d'infant, i això ha fet

que s'identifiqués de tal manera amb la "seva" petita Marina, que difícilment podrien viure l'un sense l'altre.

Tant és aixís que sempre que En Jaumó es fa a la mar l'acompanya la seva germana.

A les nits estrellades, quan en la immensa cabellera de la mar es reflexen els estels a manera de flors blanques, En Jaumó procurava enllestir aviat la pesca. Després, amb la Marina asseguda als seus genolls, es passava les hores remembrant coses allunyades i contemplant el cel i la mar, que es miren eternament com dos enamorats als quals està vedat d'ajuntar-se.

A vegades, explicava a la seva "germana" que els pares de tots dos dormien per sempre dintre d'aquella mar tan bonica, i llavors ella estirava les mans fins a tocar l'aigua com volguent acariciar-la, i deia, amb la seva adorable innocència:

—“Deu ésser molt bonic de poder dormir dintre la mar per sempre!”

Una nit en que els dos germans havien també sortit junts, es va canviar el temps sobtadament. Els pescadors de Vilajoliua, que varen notar símptomes de tempesta, posaren proa a terra i quan aquella esclatà estaven ja segurs a la costa.

Una llum que es veia però dintre la mar i que les ones a voltes semblaven engolir, els donà a comprendre que no tots havien tornat.

Comptades les barques, resultà faltar-hi la d'En Jaumó.

La nova corregué desseguida per tot el poble. ¡En Jaumó i sa germana eren juguet de les ones! Uns abnegats companys aparellaren una barca i es feren a la mar... ¡Heroïcitat erma! Després de lluitar coratjosament contra les muntanyes d'aigua i d'haver-se vist amb la mort cara a cara, tingueren que tornar i declarar-se vençuts. El salvament era impossible.

¡Que Déu els ampari! exclamaven les dones plorant abundantment i mentre els homes s'esforçaven per a no imitar-les. S'els estimava tothom tant els dos orfes!

Mentrestant En Jaumó dintre la barca no havia pas perdut la serenitat. Des dels primers moments havia plegat la vela i per por que una onada no li arrebossés la seva germaneta l'havia lligada contra el pal. Ell, amb les mans crispades i aferrat a la bara del timó, provava d'encaminar la barca prop de la costa...

Així passaren unes hores. Les onades cavalcaven les unes sobre les altres, s'entrecavaven amb espetec de trons i tan aviat semblaven voler penjar la barca al cel, com engolir-la dintre els abims profundíssims de les aigües.

De sobte, a la llum d'un llampec, En Jaumó va veure com una altíssima columna d'aigua avançava dreturerament envers ells. La va veure i va comprendre el que significava. Allò era la fi.

Deixà el timó abandonat i d'un salt felí s'abraçà al cos de la Marina que seguia lligada al pal. Tenia els seus cabells negres en desordre, com la primera vegada que la va veure, i la seva cara era pàl·lida, però conservava la seva lluminosa mirada de sempre.

En Jaumó l'abraçà amb força i li besà el front serenament. No fou un petó de comiat. Era simplement un petó paternal de quan un fill dona la "bona nit" a un pare. Ja sabien ells dos que devien tornar a veure's...

En aquell moment, una muntanya d'aigua bramulant feréstegament caigué damunt d'ells, i la barca desaparegué.

V

La tempesta durà encara tres dies. Un matí les blaves ones del Mediterrani dipositaren sobre la platja de Vilajoliua, una barca mig trossejada que hom reconegué com la d'En Jaumó.

Aquesta vegada, però, la barca venia sola.

I hom recordà les paraules de la petita Marina:

“Deu ésser tan bonic de dormir dintre la mar per sempre!”

Pere ABELLI MORATÓ

PREGUERA PER ALS INFANTS:

Senyor, en aquest jorn,
qui gosa pregar per ell?
Castiga els pecadors que som nosaltres,
però els infants... compadeix-te d'ells!
D'aquells que a cada cop de fusell
s'acosten l'un a l'altre;
d'aquells que amb sonora veu
juguen a la revolució.
D'aquells que venen el diari de la nit
amb mots terribles,
sense comprendre per què nosaltres tremolem com embriacs
escoltant llur cridòria joiosa.
D'aquells qui amaguen els gats a la cuina,
perquè ningú no els faci mal.
D'aquells que escolten les passes a prop de la porta:
—Quan tornarà el pare?...
De tots, de tots.
Senyor! sense ells tot seria buit al voltant nostre,
i només la mort ens faria companyia.
Deixa'ns la nostra joia,
la nostra darrera esperança!
Déu, si no sentíem la rialla infantil,
oblidaríem com canta el rierol alegre,
com remoreja el bedoll que el vent toca,
i oblidaríem la Teva veu!
I si no vèiem l'esguard dels infants,
oblidaríem els estels de la nit,
i llur adéu matinal.
Oblidaríem els Teus ulls;
i mai més un home cansat
damunt del jaç,
no diria: Senyor, quina llum,
quina joia dins el meu cor!
Deixa'ns els infants, que ens aconhortaran.
Aquesta és la nostra escala.
Per ella el pecador més gran
pujarà vers Tu, dalt del Cel.

(De Erenburg, poeta de la Rússia soviètica)

La mirada del pobret

De pressa, de pressa, pujava un dia Rambla amunt amb un meu amic. Ambdós estàvem acalorats, manotejàvem molt i cridàvem de valent. Havíem armat una disputa sobre una qüestió de ciència, i l'un i l'altre volíem la raó de totes passades. Crec que fins i tot vàrem insultar-nos, i jo... la veritat sigui dita... més d'una vegada vaig sentir impulsos d'acabar la qüestió a cops de puny.

Quan més engrescats estàvem, en tornar una cantonada sento que m'estiren l'americana. Me giro... i veig un pobret tot llardós i espellissat, qui em subjectava fortament i em parava una mà. No estava pas jo per a ell en aquella ocasió.

—Germà, serà un altre dia... que Déu us faci bé — li vaig dir. Però el pobre no em soltava pas. Era un minyó de fatxa de beneit, barbamec, amb tot el coll ple de bonys i la cara embofegada i groga, molt groga amb una grogor lluent com de greix de gallina. — Per amor de Déu, per amor de Déu — anava dient. — Aneu al botavant!... vaig exclamar fora de mi, i d'una estrebada me'n vaig desempallegar. Llavors ell restà in mòbil com una estàtua, parant encara la mà, i va adreçar-me una mirada plena de desolació i de llàgrimes.

Jo me li vaig girar d'esquena i vaig continuar la disputa amb el meu company, però ja sense delit, amb un pes al cor, que em treia l'agre d'enraonar. La mirada del pobret havia romàs estampada al fons de la meva imaginació. I era una mirada tan trista, tan desolada... Si aquell bon home s'hagués enfurismat i me n'hagués dites quatre de fresques, no hi hauria pensat més; però no, l'infeliç no havia mostrat cap enuig, ni sos ulls havien expressat la més petita reconvençió; no havien parlat sinó d'un gran dol, d'un gran desempament!

Per distreure'm, en arribant a casa, vaig

agafar un llibre i em vaig posar a fullejar-lo amb mà tremolosa. Vaig provar de llegir quelcom, però estava tan excitat que no podia fixar l'atenció. Estava malcontent de mí mateix, i amb això em neguitejava.

De sobte se'm va posar un pa a la boca del cor, em va envair el rostre una suor bascosa i grosses taques negres papallonejaren entre els meus ulls i les planes del llibre. Llavors, sospirant, alcí la vista, que espargida a l'atzar anà a fitar-se en un formós Crucificat agonitzant, de mida natural, que tinc a la meva cambra. I, entre les taques negres que flotaven encara davant dels meus ulls, la imatge piadosa se m'aparegué com un home de veres, viu, palpitant, rendit per un sofriment aclaparador.

Me semblà que sos muscles es contreien dolorosament, que son pit panteixava, que el respir estremia son nas blavós i sos llavis morats. Un regalim de sang rajava per ses mans estripades per grossos claus, que esbotzaven més i més les ferides a cada sotragada d'aquell cos agonitzant... Tot això ho vaig veure en un moment i vaig reparar ensems que l'imatge m'ullava amb una llarga mirada plena de desolació i de llàgrimes... la mateixa mirada del pobret, d'aquell germà a qui jo havia maltractat.

Aquesta al·lucinació, que vaig judicar providencial, agreujà la meva pena. No trobava repòs enlloc. Vaig sortir de casa i me n'aní de dret al carrer, on m'havia detingut el pobret. Necessitava que em perdonés. Si el podia socòrrer i esborrar amb una expressió d'amor el mal efecte, que li havia causat la meva paraulada, me trauria una grossa pena de l'ànima.

Però vaig cercar en va. No era en aquell carrer ni en els immediats. Vaig preguntar per ell i ningú me'n sabé donar raó. Llavors era jo el menesterós, i em vaig sentir trist i desemparat.

JOAQUIM RUYRA



L'ANY ESPORTIU



El "Girona F. C." en el seu primer any d'actuació, ascendeix al Grup Preferent

En la última temporada ha canviat considerablement la situació futbolística a la nostra ciutat. Ja en l'any anterior la "U. D. Girona" arribà a les acaballes de la seva vida sense despertar alicients ni interessar als aficionats. Una sèrie de descencerts successius menaren irremissiblement vers una davallada que motivà fins la desaparició de l'entitat.

Amb aquell estat de coses neixé el "Girona F. C.", entitat que tenia una incògnita força carregada al davant, i que l'entusiasme i lucidesa de tots els components anaren aclarint cada dia més.

L'equip del "Girona F. C.", integrat en la quasi totalitat per elements joves, i a més, gironins — cosa mai vista entre nosaltres... — aconseguí vèncer tots els obstacles que es presentaven i arribà a classificar-se, per propi esforç, entre els clubs que ascendien al Grup Preferent, l'antic Grup B. El Grup B.!... Durant molts anys el Grup B. ha estat pels nostres aficionats una mena de colomí que cada temporada feia passar moltes hores angoixoses i que sempre semblava l'agafàvem, però en el moment en què anàvem a posar-li les mans a sobre, deia: "Adéussiau, fins l'any que ve!"

Ha estat una gesta quelcom considerable i que mereix una mica de reconeixement per part dels esportius gironins, encara que el fútbol sigui una activitat amb criteris molt fràgils.

En la present temporada, el magnífic Estadi de Vista Alegre es veu força concorregut i és d'esperar es vagi augmen-

tant progressivament. L'actuació del nostre equip en el Campionat de Catalunya de Segona Preferent és molt prometedora i amb el nostre optimisme proverbial — en matèria esportiva — confiem amb què l'afició futbolística renaixerà a casa nostra com en anys anteriors, però amb més serenitat i constància.

Les activitats del G. E. i E. G.

Prosseguint el seu laborar callat i progressiu, el G. E. i E. G. ha obtingut en el darrer any una elevació considerable, merecudada per la seva constància i per l'entusiasme de tots els seus components. Sobresurten el Festival celebrat en la diada de Tots Sants de les Fires darreres i la classificació obtinguda en els campionats de Catalunya.

En el Festival de Fires el Grup aconseguí, en la classificació general, una magnífica victòria damunt un adversari de la talla del "F. C. Barcelona", i en els Campionats de Catalunya d'enguany, on concorregueren la totalitat de les nostres agrupacions atlètiques, es classificà en 3.er lloc, resultats prou eloqüents per demostrar la posició que actualment ocupa el G. E. i E. G. entre l'atletisme català.

Els atletes que més es destacaren en els dits Campionats foren: Caselles i Sais, 2.on i 3.er, respectivament, en el llençament del javalot; Colomer, classificat en 3.er lloc en els 400 metres, i Esteban, 3.er en els 3000 ms. "steeple chase".

I en els Campionats d'Espanya celebrats a Montjuïc, Colomer, en els 400 m., obtingué una distinció honorífica tan valiosa com és l'assolir un campionat nacional.

Per a les Fires actuals, el Grup, amb la cooperació econòmica de l'Ajuntament ha organitzat un interessantíssim festival en el qual prendran part a més dels representants gironins, el "F. C. Badalona", el "F. C. Barcelona" i el "Club Femení d'Esports".

Boxa, Ciclisme

Continuen les seves gestes els boxadors gironins. Enguany els dos valors que més s'han revelat i que més possibilitats podrien presentar, són el pes mig Alcaà i el pes fort Planagumà.

Així mateix, els dos "asos" Conesa i Rich, ja coneguts d'anteriors temporades, van seguint llur camí. Rich es troba actualment a París on ha efectuat alguns combats molt apreciats.

Els ciclistes gironins també treballen per propagar llur afició. Tingué lloc en les Fires últimes el "II Circuit a la Devesa", que resultà un èxit tant per l'organització com

per la vàlua dels corredors que hi concorregueren.

Les dos curses més importants celebrades en les comarques gironines, el Campionat provincial i la recent de Figueres, han estat guanyades per dos gironins, Viader i Bordes, respectivament.

El "III Circuit a la Devèsa" que s'efectuarà en les actuals Fires i per l'esplendor del qual fan tot els possibles els entusiastes Sureda i Gusiñer, promet també ésser un èxit. Així ho esperem.

Amb tot, l'esport a casa nostra no té la vitalitat que podrien fer suposar algunes dades abans esmentades. Va descapdellant-se sense aconseguir una veritable estabilització i encara amb finalitats essencialment espectaculars, oblidant-nos tots que podria i deuria servir per alguna cosa més.

RADI



Equip del "Girona F. C." que en la tempotada 1930-31 va aconseguir el Campionat de Catalunya de segona Categoria Ordinària (grup A.). Drets: (d'esquerra a dreta). Figa (botiquí), Cases, Florenza, Flavià, Calafell, Torrelles, Martinell, Clara, Ferrer. Sentats: Teixidor, Escuder, Corredor J. M.

LOS MARTIRES DE LA LIBERTAD

MARIANA PINEDA

LA MARTIR GRANADINA

Fué la ilustre mártir granadina modelo de firmeza en sus convicciones. Su vida demuestra que desde que tuvo conciencia de lo que le rodeaba rindió ardiente culto a la libertad y puso su alma y su vida enteras al servicio de la buena causa. El constante auxilio que prestó a los perseguidos políticos, el valor indomable que demostró corriendo riesgos y arrojando peligros para ayudar al derrumbamiento del tirano, y, por último, la incomparable hazaña, verdaderamente épica, realizada para salvar del cadalso a Sotomayor, revelan que en aquel hermoso cuerpo tenía albergue un espíritu inquebrantable y augusto.

La redención del pueblo fué su permanente y arraigado deseo. Los que han atribuído su trágico fin a misteriosas historias de amor no conocen el temple de aquel carácter de acero ni conciben cómo conducía a las mayores proezas el romanticismo que inflamaba los corazones en aquellos días, tan execrables por la tiranía que imperaba, como espléndidos y consoladores, porque producían seres que ofrendaban su vida a los ideales. Es verdad que en nuestros tiempos también ha habido mártires dignos de admiración, pero en número tan reducido que lo que entonces era regla general, ha constituído en nuestra época honrosas excepciones.

No es lícito empuqueñecer la gloria ni disminuir el mérito de Mariana Pineda. Ella tenía su pensamiento fijo en una aspiración ideal, y a su triunfo ofrecía todos sus esfuerzos. No tenía más pasiones amorosas que la de sus hijos y la de ayudar a la campaña libertadora de la patria. La bandera la bordaba para que fuera la en-

seña de un movimiento revolucionario, seguramente el acaudillado por el infortunado Manzanares, y ni entonces ni después ha pensado nadie en que hubiera intriga de amor en lo que fué exclusivamente gallardía de mujer valerosa y fuerte.

Yo he conocido en mis primeros años personas ancianas que vivían en Granada y que presenciaron aquellos días tan tristes, y jamás escuché a ninguno, ni aun siquiera por vía de comentario, que alrededor de la figura de Mariana hubiera surgido la más ligera sospecha de que detrás de su guesto heroico por la Libertad y por la Patria hubiera ni la más pequeña sombra de interés personal, aunque éste fuera tan humano como el que sienta una mujer enamorada.

Mi inolvidable padre, que cuando murió Mariana Pineda era mayor de edad, y cuya honradez austera prestaba a sus relatos garantía de certeza, me habló mucho en su vejez de aquellas aciagas jornadas. Liberal exaltado, como orgullosos se apelidaban los defensores de la Constitución; rebelde contra las purificaciones, hasta el extremo de que después de terminar su carrera de abogado estuvo sin hacer la reválida cinco años, por no reconocer el Gobierno absoluto, vivió en toda su intimidad las conspiraciones y conjuras liberales que se tramaban en Granada, y con ese motivo conoció y trató a la inmortal heroína. Jamás me hizo alusión, en sus interesantes conversaciones, a otra cosa que la admiración entusiasta que todos sentían por aquella mujer que despreció la vida, que tantos atractivos la brindaba, entregándola con una impavidez y abnegación insuperables, antes que delatar a sus compañe-

ros. Me refería también, porque se encontraba en la capital el trágico día de la ejecución, que al llegar la hora fatal de salir de la capilla, instalada en la cárcel baja, para conducirla al cadalso, levantado en el Triunfo, Pedrosa, aquel infame sicario, más infame que el propio verdugo, le ofreció el indulto total a cambio de que dijera los nombres de los jefes del movimiento revolucionario. Mi padre me refería, con emoción que nunca olvidaré, las palabras casi textuales que mediaron entre el opresor y la víctima, referidas por testigos presenciales y conocidas aquel mismo día por toda la ciudad.

Era una mañana espléndida y luminosa de la primavera, que, si en todas partes es encantadora, en Granada es incomparable. La Naturaleza, vistiendo todas sus galas, parecía que invitaba más que nunca al deseo de vivir. Y, en medio de ese ambiente tentador, a los veintiocho años de edad, hermosa, bien reputada, madre de unos niños inocentes, fué requerida por el alcalde del crimen en la forma siguiente: "Señora: si revela usted los nombres de los conjurados que la han encargado bordar la bandera, quedará usted totalmente indultada, y de aquí marchará a su casa a disfrutar tranquilamente de su bienestar en compañía de sus hijos; pero si no delata a sus cómplices, no hay más camino que el del Triunfo para entregar el cuello al verdugo." Aquella sublime mujer, dicen los que lo presenciaron, parece que tuvo, impulsada, sin duda, por racional instinto, un instante de vacilación; pero rápidamente, sobreponiéndose su admirable voluntad y su carácter entero a debilidades muy explicables y muy humanas, le contestó serena y tranquila: "Vamos al patíbulo."

Es tan original la figura de Mariana Pineda, que ha sido el único mártir de la Libertad cuya consagración en el recuerdo popular ha sido permanente y constante, sin interrupción de tiempo y de circunstancias. Erigió el pueblo de Granada, mi

tierra querida, un monumento en su honor hace largo tiempo, y la ciudad, lo mismo dominando la Monarquía que la República, y ocupando el Poder derechas o izquierdas, se congrega alrededor de la estatua el día 26 de mayo de cada año, lo llena de coronas y de ramos de flores, lo ilumina con farolillos a la veneciana y celebra una verdadera feria, que la tradición ha bautizado con el nombre de "velada de la Mariana". Consecuente con este culto tributado con religiosa exactitud, ha tomado la feliz iniciativa de dar solemnidad inusitada al centenario de su muerte, que tendrá el entusiasmo delirante de los granadinos y la merecida repercusión en toda España.

NATALIO RIVAS

Madrid, 1 de mayo de 1931.

EL SUPPLICIO DE MARIANA PINEDA

(Del libro titulado *Doña Mariana Pineda. Su vida. Su muerte*)

26 de mayo de 1831.

Con el alba despertó Granada triste y sombría bajo el palio gris de los espesos nubarrones que ocultaban su esplendoroso cielo meridional. Fué un paréntesis de luto que puso la misma Naturaleza en plena orgía primaveral. Muy de mañanita, fuertes contingentes de tropas de a pie y de a caballo ocupaban los lugares estratégicos de la ciudad y cubrían la carrera que había de seguir la comitiva. Habíanse habilitado refuerzos importantes de los pueblos inmediatos, concentrándose batallones de voluntarios realistas de Loja y Santa Fe, que se encargaron de hacer el cuadro alrededor del patíbulo, elevado en el Campo del Triunfo, a unas cuatro varas del monumento de la Concepción. Era un tablado de madera, de cinco pies de altura, que se cubrió con paños negros, respetando los fueros de nobleza e hidalguía que las leyes del Reino concedían a doña Mariana Pi-

neda. La escalera de acceso, con barandas también enlutadas, se colocó en el lado correspondiente a la calle Real de Cartuja, y el banquillo dando frente a la de San Juan de Dios.

Una inmensa multitud, constituida por la gente popular de Granada y por los numerosos forasteros que llegaron de las poblaciones cercanas a presenciar el atroz espectáculo, se apiñaba, desde que rayó el día, en las calles de la Cárcel y de Elvira, apretujándose en espesos grupos en todas las bocacalles del tránsito, y esperaba formando compacta muchedumbre en la extensa esplanada del Triunfo. Las autoridades absolutistas vigilaban cuidadosas en evitación de un posible levantamiento de las masas a la vista de la terrible escena. Y, confundida entre la gente, ojo despierto y oído atento, la policía realista espía, dispuesta a evitar cualquier conato de rebeldía contra el cumplimiento de los sangrientos designios fernandinos.

* * *

Mientras tanto, en la capilla, doña Mariana abandonó el lecho con las primeras luces de la mañana, y llamando a su confesor recordóle los encargos que le había hecho en los días anteriores con referencia a sus asuntos familiares. Viendo que el sacerdote lloraba y lloraba sin consuelo, acometido por honda congoja que hacía temblar todo su anciano cuerpo, le relevó de acompañarla hasta su calvario, conformándose con que la recibiese al pie del cadalso para bendecirla por última vez:

—Váyase, buen amigo. Es usted demasiado sensible y apocado para vivir en estos tiempos y en este país. Veo que no sabe tomar ejemplo de mí.

Seguidamente hizo entrar en la capilla al hermano de la Caridad D. Antonio Pérez, y con gran encarecimiento le rogó que no se separase de su cuerpo hasta darle sepultura, para evitar que fuese desnudado por los dependientes de la Justicia, si es que éstos querían llevar su rapacidad hasta el extremo de despojarle de las



Monumento granadino a su heroína Mariana Pineda, mártir de la Libertad cuyo centenario se celebró con gran solemnidad.

ropas que vestía, a pretexto de la confiscación sentenciada de todos sus bienes.

Y esperó, de pie, en medio de la sórdida estancia, el instante de caminar hacia la muerte.

Vestía aquella madrugada doña Mariana gracioso trajecillo de percal azul con flores de azucena color de caña, medias grises y zapatos negros de tafilete, con punta cortada. Sin cintas ni horquillas que sostuvieran el peinado, la espléndida cabellera estaba suelta sobre sus espaldas, cubriendo el busto con el oro de sus guedejas y prestando áureo marco a la belleza singular de su rostro, levemente empalidado por los largos días de encierro.

El verdugo compareció al fin, acompañado de ministriles y religiosos de los conventos de Capuchinos, San Francisco (Casa Grande) y San Antonio, conduciendo en una artística bandeja de plata la hopa y el negro birrete. Fué encargado de cubrir a la víctima con estas ropas de ignominia el hermano mayor de la Paz y Caridad, don Manuel del Charco. Pero, a consecuencia de la turbación que sufría, puso el saco al revés: "Doña Mariana, con aquella presencia de espíritu que conservó hasta el último momento, advirtió que estaba mal puesto, y ella misma se lo quitó y volvió a colocar bien". Después recogió y besó fervorosamente el pequeño crucifijo que la entregaron los frailes auxiliares, y dió sus manos, finas y blanquísimas, al ejecutor de la Justicia, que las ató con una tosca cuerda.

Partieron todos hacia el exterior. En el sitio de honor iba la heroína, escuchando las exhortaciones de los religiosos que la rodeaban, "con paso firme, con semblante humilde, pero animado; destrenzado el cabello de atrás, le salía por debajo del birrete, cubriéndole la espalda, los hombros y una parte del pecho; los bucles de la cara ondeaban sobre sus mejillas y se alargaban casi hasta la mitad de su hermoso cuello; pero sin derramar una sola lágrima."

En las puertas de la cárcel, y después de que el pregonero voceó la sentencia de "pena de muerte en garrote vil y confiscación de bienes" decretada contra "aquella mujer por el crimen de traición contra el paternal Gobierno del rey nuestro señor", amenazando de muerte "al que apellidase perdón o de cualquier manera se opusiese al cumplimiento de la justa sentencia", se organizó la imponente comitiva, entre el silencio pavoroso de la multitud.

Abría marcha un piquete de voluntarios realistas de caballería; después, el pregonero; luego, el verdugo, tirando del ronzal de la mula con jamugas que montaba Mariana Pineda — en vez del asno, como era corriente, en atención a la alta alcurnia del reo—. Alrededor de la víctima, los frailes. "Detrás, un receptor a caballo, vestido de serio, con espadín y sombrero de picos; en seguida, dos alguaciles de negro, con golilla, chupa, calzón, medias de seda, zapatos con hebillas, capilla corta, sombrero de canal y un junco en la mano"; y finalmente, otro piquete de soldados de infantería, con cajas destempladas.

El segundo pregón se lanzó en la calle de Elvira, junto al Pilar del Toro, esa monumental y bellísima fuente, discutida obra de Berruguete, que ha presenciado los más grandes acontecimientos de la historia antigua de Granada. Todas las rejas y balcones del tránsito aparecían herméticamente cerrados. El gentío acogía con silencio profundo el pausado desfile. Y cuando Mariana levantaba del crucifijo sus grandes y expresivos ojos para mirar a su alrededor, donde colocaba la vista arrancaba lágrimas y mal contenidos sollozos.

Traspasada la histórica puerta de Elvira, dieron vista al cadalso. Junto a la imponente negrura del terrible tinglado, desde su esbelta columna, la virgen de Alonso Mena ponía la nota blanca y graciosa de su mármol de Filabres.

Después de un redoble general de tam-

bores se pregonó, por tercera y última vez, el delito de doña Mariana, y ésta, luego de orar en alta voz ante la popular imagen, descendió de su cabalgadura, asiéndose al brazo de su confesor, que, en cumplimiento de la palabra prometida, allí estaba, sin cesar en su llanto, con el venerable rostro cubierto de lágrimas.

En aquel instante empezó a llover.

La heroína subió al patíbulo y, después de arrodillarse breves momentos para recibir la postrer bendición, ocupó el banquillo, entregando el blanco cuello a las manipulaciones del verdugo. La absolución final. Luego... "el estremecimiento que hizo Mariana y el cambio repentino del sonrosado de sus mejillas en un color cárdeno, anunció al público el último instante de su vida. A torrentes caían las lágrimas del inmenso pueblo que cubría todas las avenidas de aquel espacioso campo; lloraban todos los presentes; lloraban los soldados y sus jefes; lloraba también el verdugo; solamente se gozaban media docena de malvados, más sanguinarios que los tigres de Hircania".

En la lejanía, como hacia Guadix, brilló rápida la luz lívida de un relámpago...

* * *

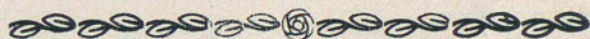
Horas más tarde, en humildes angarillas, era conducido el cadáver de la ajusticiada al desaparecido cementerio de Almengor, situado en las márgenes del río Beiro, en terreno ahora convertido en fincas de labor, que correspondía a la jurisdicción de la parroquia de San Ildefonso.

Allí, alrededor de los restos mortales de la que fué excepcional criatura, admiración de Granada y tesoro de hermosura, se desarrolló una horrorosa escena de repugnante codicia. Los dependientes de la Justicia, a la fuerza, pretendieron desnudar el agarrotado cuerpo de doña Mariana, según ella presintió en el último día de capilla, para despojarle del vestido, que debía entrar entre los bienes confiscados. Hubo una absoluta oposición de los hermanos de la Paz y Caridad, que terminó

D. Antonio Pérez empuñando unas tijeras que iba prevenido y picoteando rápido el disputado despojo. Chasqueados los odiosos esbirros, abandonaron el sagrado lugar, y ya los miembros de la benemérita Hermandad pudieron cumplir sus caritativos menesteres. Fué introducido el cuerpo en el hoyo, cubriéndose su rostro con una almohada, y, después de escogerse la tierra más limpia y seca que se pudo encontrar por los alrededores, se dió cristiana sepultura a la noble heroína doña Mariana Pineda y Muñoz, quizá el más alto ejemplo de patriotismo, generosidad y altura de miras que puede ofrecernos la historia de la mujer.

La última nota: Aquella misma noche, dos desconcidos, conservando el incógnito a favor de las sombras nocturnas y de los embozos de las capas que ocultaban sus semblantes, entregaban al guarda del enterramiento de Almengor, José Abril, una sencilla cruz de madera, con el encargo de clavarla junto a la tumba de la ajusticiada.

C. G. ORTIZ DE VILLAJOS



Girona sota la dominiació napoleònica

Un band curiós sobre policia

(De la col·lecció de Joan Nicolazzi)

Vuy dimecres 22 de Maig de 1811, à las dos horas de la tarde segons invitació del Senyor Ajudant Comandant Mollard, Comandant lo Corregiment, se han reunit en el Palacio del Govern, los Senyors

El Baró Expert Coronel del 102 Regiment de Linea.

El Comissari Superior de Policia de la Catalunya.

El Caballer Intendent de la alta Catalunya.

El Comissari General de Policia de la alta Cataluña.

El Capitá de Enginyers Vregille President de la comissió de obras públicas.

El Batlle de la Ciutat, y Secretari de sa Municipalitat.

Habentse llegit per lo Señor Comissari Superior de Policia un projecte de Ordenansas de Policia en 29 articles, que contenen la execució de diferents Reglaments y Ordenansas de Policia, tenint los tres titols següents:

TITOL PRIMER

Ordre Públich.

TITOL SEGON.

Seguretat dels Individuos, y de las Propietats.

TITOL TERCER

Salubritat de las Ciutats..

Oberta la discussió sobre el Titol tercer de dit projecte de Ordenansa intitulât "salubritat de las ciutats":

Ha estat deliberat, que los articles 19, 20 y 21 concebuts conforme segueixen, sian posats en execució lo mes prompte sia possible.

Art. 19. Tots els habitants de las Ciutats, y Arrabals son obligats de escombrar cada dia antes de las nou horas de la matinada, durant los sis mesos de Hivern; y antes de las vuyt durant los sis de Estiu, lo devant de sas casas fins al mitj del carrer, y formar pilas ó montons del fanch y escombrarias, à fi de traurerlos ab mes facilitat, baix la pena de una multa, que no podrá excedir de tres pessetas, la que se aumentará en cas de reincidencia.

Art. 20. Tots los habitants serán obligats de regar lo devant de sas casas dos vegadas al dia, la primera à las vuyt de la matinada, y la segona à las set de la tarde, comensant desde 1.r de Abril fins à 1.r de Novembre, baix la mateixa pena continguda en lo article 19.

Art. 21. Es prohibit de deixar en lo

carrer las escombrarias del interior de las casas; cada habitant las guardará en un cabás, y estará prompte à tirarlas en lo carro de la Policia luego que passia per alli; per lo que los habitants serán avisats per una campana que hi aurá al devant de dit carro.

En consecuencia de la resolució dalt dita:

Nos Ajudant Comandant, Comandant del Corregiment havem decretat, y ordenam, per ser executats sens tardansa, los articles següents:

Art. 1.r Se farán à gastos de la Municipalitat dos carretons de contrapés, y un carro, sobre el qual será clavat fortament un tonell propi pera regar, tirats cada hu de un caball ó matxo, que ha ofert lo Cavaller Intendent, ab lo encarrech de ser cuydats y mantinguts per la Municipalitat.

Art. 2. Serán buscats y pagats per la Municipalitat dos homens de 25 à 40 anys al efecte de cuydar y conduhir los dits animals, y fer tot lo que los sia manat per lo servey à que están destinats.

Art. 3. Quatre homens tambe de 25 à 40 anys serán donats y pagats per la Municipalitat, y encarregats cada dia de la limpieza de tots los carrers y carrerons, habitats, ó sens habitar, contorns de Quartels, y Hospitals, com tambe de transportar las inmundicias que de alli provingan per posarlas en los carros, ó depositarlas en los puestos que se asenyalian; tots los gastos relatius à est medi de salubritat estarán à carrech de la Municipalitat, la que te ja rebut antecedentment la promesa de estar per això autorisada per lo Cavaller Intendent.

Art. 4. La Municipalitat distribuirá en tots los Barris de la Ciutat Agotsils pera avisar als habitants de las horas en que los carros passarán per devant de sas portas. Estos Agotsils estarán obligats à denunciar al Comissari de Policia del Partit de Gerona los contraventors al present decret.

Art. 5. Las multas en que incorrian los delinquentes serán pronunciadas per la

Autoritat Superior, y los fondos que de ellas provingan serán percebits per lo Comissari de Policia del Partit de Gerona, qui las notará en un Registre especificat y rubricat. Estos fondos serán versats cada quinse dias en la Caixa de la Municipalitat, qui tindrà per sa part un Registre particular de recibos y gastos, y se aplicará especialment la Municipalitat à disminuir en lo possible los gastos à que se obliga.

Art. 6. Las inmundicias que provingan de la limpieza general y de las escombrarias diarias serán depositadas fora de la Ciutat en un lloch assenyalat per la Municipalitat ab aprobació de la Autoritat Superior.

Lo produhit de la venda de ellas, que se farà en presencia de un Delegat de la Administració general de Policia, y de un Delegat del Sr. Intendent de Hacienda de la alta Catalunya, será percebít per la Municipalitat per ser aplicát als gastos de obligació.

Aprobát per Nos Ajudant Comandant, Comandant lo Corregiment de Gerona.

Firmat = MOLLARD.

Per execució,

Lo Comissari Superior de Policia

Firmat = G. BONNE-CARRERE.

El ritme creixent de la tocineria a Girona

L'industrial amic nostre Sr. Joaquim Soler ha construít en el terme municipal de Palau Sacosta un espléndid edifici per a la fabricació d'embotits, a fi de suplir les deficiències per al desenrotllament del seu important negoci a la nostra ciutat. Es, com es veu en el primer gravat, una construcció moderna, adequada per a la ràpida elaboració de carns en les millors condicions.

L'utilització de dispositius mecànics que permeten estalvi de personal, higiene perfecta i acurades manipulacions, col·loca la indústria del Sr. Soler en el rengle de primera categoria entre els establiments similars de la província, de Catalunya, de tota Espanya i àdhuc de l'estranger.

L'aplicació industrial del fred artificial és el fonament de la perfecta elaboració dels embotits i de la conservació de tots els productes de tocineria, ço que permet de poder-los consumir en immillorables

condicions sanitàries durant tot l'any.

Cal, doncs, felicitar al Sr. Joaquim Soler pel seu intel·ligent esforç en favor de la indústria gironina, puix que, si bé, per manca de terreny a propòsit dins de la ciutat, ha tingut de construir la seva gran fàbrica als encontorns, com són emplaçades aquestes fàbriques a les capitals de l'estranger —sobretot a Alemanya i França—, no deixa d'ésser una indústria ben nostra, i a més hem de tenir en compte que, en un termini més o menys breu, l'eixampli de Girona farà necessària l'agregació dels pobles veïns.

Sobre aquesta fàbrica, la seva maquinària, el seu funcionament i producció, el nostre bon amic Sr. Pagès Bassach, publicista i Inspector veterinari, ha escrit, amb la seva reconeguda competència, el que segueix:



Vista d'una construcció moderna adequada a la ràpida producció i elaboració de carns emplaçada en el pla de Girona terme municipal de Palau Sacosta.

Seguint la costum de temps establerta, recollim enguany en aquest suplement d'**El Autonomista**, l'esforç de la iniciativa particular traduïda en la fundació i desenvolupament d'indústries noves, que assenyalen la marxa progressiva de la nostra ciutat.

A la persona més profana o menys observadora no l'hi haurà passat per alt, segurament, el fet originari de què hagin arrelat tan intensament a Girona i en les seves rudalies la fabricació de productes derivats del porc. Aquest domèstic animal, que amb tanta repulsió fou mirat sempre pels pobles antics, l'ésser impur en dues religions que més nombre de creients sumaren durant llarg temps, ha alcançat en els nostres dies una importància econòmica de primer ordre. El seu ràpid creixement, les seves costums omnívores, li permeten en vuit o deu mesos arribar al

màxim desenrotllo corporal i això justifica el què els pagesos del Gironès, l'hagin fet objecte de la seva predilecció, tractant-lo i cuidant-lo amb esmeradíssim afany.

Aquesta preferència mercantil ha donat lloc a una sobreproducció, que se l'hi ha de cercar per ésser remuneradora, col·locació fàcil en aquells llocs que produeixin carn el més directament possible per al general consum, ja en llur presentació en estat fresc o millor encara en la forma d'embotits o salats que ofereixin una més dilatada expansió comercial.

La vida tota adquireix una gran celleritat, incompatible ja amb l'hàbit casolà i patriarcal, i així s'explica que aquelles costums clàssiques i familiars de les matances particulars vagin essent eclipsades per les grosses matances que efectuen determinats industrials, molt més especialitzats, en aprofitar tots els recursos de la tècnica

i del treball en sèrie. L'onada d'americanisme que després de la Gran Guerra ha vingut invadint-ho tot, imposant modes i capricis, en altre temps injustificats, ha consolidat aquí com a tot arreu, l'èxit del **sandwich**, aliment complet, que es consum sense interrompre la llestesa que té el ritme de la vida moderna.

Explicat quedaria així el per què ha pogut arrelar-se a Girona l'indústria tocina, ajudada, es clar, del factor ambient que juga un decissiu paper en l'èxit o fracàs de les empreses d'aquesta classe.

Però resta sense substanciar i d'això cal parlar-ne, el fet de que els tocinaires, en els seus començaments, en la gestació d'un futur industrial que no es divisa prou clar, hagin donat proves d'una valentia comercial inimitable, esmerçant quantiosos capi-

tals en aixecar escorxadors models i canviant per complet la faisó de les manufactures de la carn, fent que el consum d'ella no sigui patrimoni dels estòmacs privilegiats per la fortuna i alcançi també a les classes més humils. Els esmentats industrials, fins fa poc temps venien efectuant les matances de tocinos, que requeria el seu negoci d'exportació, en l'escorxador públic de la capital. Aquesta dependència municipal, com les seves iguals de tots els Ajuntaments d'Espanya, s'exploten a base de taxes imposades pels serveis que presten. Construïts a voltes aquests establiments amb profusa ornamentació i exigències higièniques sempre cares, s'han hagut d'establir tarifes altes per a sostenir el règim d'explotació i altres càrregues comunals, que forçosament han de venir



Matança seriada dels porcs utilitzant dispositius mecànics moderníssims que permeten estalvi de personal, higiene perfecta i descansades manipulacions.

traduïdes en l'augment de preu de les carns a càrrec del públic que les consum. Aquest gravamen que en concepte de drets de matança, sanitat i consum, radica sobre les canals de tocino, produïdes en règim d'escorxador públic, atany per igual a les porcions de carn magre com les grasses que representen el 50 per cent del pes d'aquelles que avui, i en camí d'estar-ho sempre, són depreciades en el mercat.

El tocinaire, doncs, no podia pas finançar el negoci d'exclusiva exportació a altres poblacions consumidores, d'igual manera que altres competidors, que per tenir els seus establiments sotmesos a disposicions estatals, cap arbitri els corresponia pagar al Municipi, tenint per tant, a favor seu i en relació als primers, un benefici inicial d'un ral o més per quilo de carn elaborada.

Cap altra indústria del ram de l'alimentació, no té altra càrrega tributària, que la derivada de les contribucions que fixa l'Estat, a base de la qual ingressen els Ajuntaments e ltan per cent que els correspon.

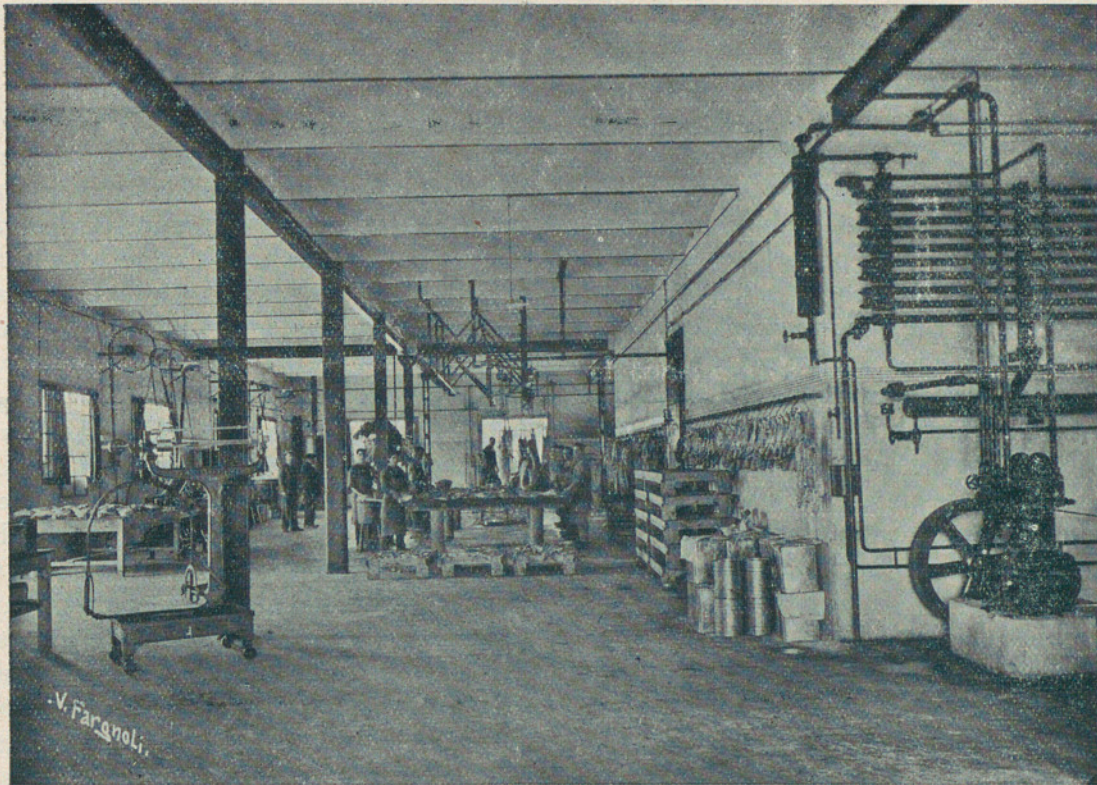
Quedant a l'exclusiva vigilància de l'Estat la qüestió d'establiment i el control sanitari d'aquestes indústries, i, encarregada aquesta funció a personal tècnic i rigorosament seleccionat, cap missió pertany als Ajuntaments. Per tant, cap gabela ha de recaure a les carns en aquest règim produïdes, quedant els esmentats industrials, en virtut d'això, tributàriament equiparats, i, no basant-se l'èxit del negoci, més que en les qualitats de l'individu que el governa i el cuidado tècnic sanitari de l'establiment, la conquesta dels mercats és per aquell que millor i més econòmic produeix.

Posat en un mateix pla el negoci, tots els nobles estímuls sorgeixen, i per això l'esperit d'emulació ha pogut crear com per un encant, a Girona i pobles circumdants, una fabricació esmeradíssima de les més variades conserves per a tots els gustos i preus. L'evolutiva selecció ben ostensible, determinarà, en un avenir no llunyà, la fàcil existència de contats centres

d'aquestes manufactures, perquè el camí que pren la tocineria, per seguir-lo sense desmais, s'ha de comptar amb la construcció d'escorxadors models, que són industrials per dfeinició, caracteritzant-los l'haver de tenir utillatge i dispositius que els permeti, en condicions d'economia, tractar tots els productes del bestiar sacrificat.

A diferència dels escorxadors municipals que tots els gastos han de gravar la carn, en els de caràcter industrial es financia el negoci, carregant en la partida de gastos l'import de l'explotació total de l'escorxador, i com aquest, és quelcom més que lloc on degollar i carnificar el bestiar, sinó que l'integren totes les indústries anexas dels productes secundaris a la carn, resulta, per tant, reduït el cost d'amortització i explotació. En els escorxadors municipals les despeses pesen exclusivament sobre la matança, perquè les demés indústries estan fora el recinte del escorxador, en mans de diversos intermediaris.

L'explotació d'un escorxador industrial resulta per demés tan més econòmic quan més grossa é sla xifra d'activitat. La matança en sèrie, operant sobre molt volumen i abarcant tot el negoci de la tocineria des de la compra dels porcs en l'explotació rural, fins l'entrega de les llonganices i pernils al consumidor, representa poder oferir aquests i tots els productes elaborats a més bon preu que la matança feta per una Empresa oficial, com és l'Ajuntament, ja que tal règim comporta l'acció de molts intermediaris. L'escorxador particular, de condició industrial, en cada una de les operacions diferents de què es compona la total manufactura, té un mínim de ganància, i totes juntes, constitueixen un interès respectable del negoci. Els establiments d'aquesta condició produeixen la carn més barata que els escorxadors públics, ja que el cost de cada operació en aquells resulta més econòmic que les taxes per cada un dels serveis prestats en aquests últims.



L'aplicació industrial del fred artificial es el fonament de la perfecta elaboració dels embotits i la conservació, a llarc plaç, de tots els productes de tocineria permetent el poguer-los consumir en condicions sanitàries durant tot l'any.

Els escorxadors municipals de les grans poblacions, tal volta per un error de construcció, un excés d'arquitectura, resulten cars pel capital esmerçat en el seu establiment, ja que forçosament han d'emplaçar-se en determinats llocs urbanitzats i ocupar una extensió acomodada a la quantia de la població. Aquests gastos inicials estan reduïts, en la fundació d'escorxadors industrials, fets seguint el tipus **americà**, de departaments un sobre l'altre, caminant l'elaboració dels productes d'abaix

a dalt, aprofitant totes les avantatges tècniques per al trasbals interior.

La fórmula ideal de produir carn barata i de conservació acuradíssima, radica en la creació d'indústries modernes en els llocs de més intensa producció ramadera; en l'aixecament d'edificis apropiats, senzills, sense enfarfecs inútils; en l'adopció d'utilatge moderníssim i per últim en l'intervenció tècnica que vigili i estudiï a l'ensem, la marxa normal de l'elaboració en totes les seves etapes.

Girona, 25 d'octubre de 1931.



PAISATGE I ÀNIMA

(APUNTS DEL NATURAL)

Quin grapat d'anys ja feia que no hi havia estat en aquell meu poble! Les exigències de la vida havien obligat la meua família a emigrar-ne i apenes si m'hi restaven quatre amics, uns parents, que de tan vells ja ni em semblaven parents; uns records d'infantesa... Meravellava'm dels canvis verificats en totes les coses, sense pensar, de moment, que és la cosa més natural del món, aquest fer i desfer, fonament de la continuïtat de l'existència, eterna i sempre renovada. Ja de lluny vaig observar que algunes casotes, — com la mateixa en què vaig néixer i créixer, abraçadet amb la nua i honrada pobresa, — s'havien ajocat més i més, sota el farcell dels anys i l'ariet sornaguer dels elements. Alguna es dreçava apedassada i emblanquinada de fresc, i qui sap si resistiria encara alguns anys més; posem per cas, vint o, potser, cent i tot... Oidà; més val això que no res. I succeeix ben bé així: que mentre molts de tals edificis venerables, amb la seva cara d'ogre, s'enrunen, avui aquest, demà aquell, com una embosta d'ossos corcats; d'altres, diríeu que, amb tot i endinsar-se, un poquet més cada dia, en la terra que els és consubstancial, es mantindran, heroics, amb peu ferm, per sempre més...

M'admirava que fins els boscos se'm presentessin com agrupats amb un ordre diferent del d'antany, talment que els arbres semblava que s'havien apropat i allunyat els uns a l'entorn dels altres, atrets ací i rebutjats allà, pel misteri de secretes i prepotents afinitats còsmiques... Quelcom d'això hi devia haver. El món havia donat moltes voltes des que jo, infant, deixí el poble! El riu, en les seves periòdiques revingudes, havia anat furgant i soscavant per tot arreu durant llarguíssimes i penoses

nits, com un corcer enorme que, desbridat i furiós, corrés vers la mar, tot fent tronollar els fonaments mateixos de les cases i la faç pacient de nostra mare terra. I ves, ara, tan serè i tranquil; com remorejava, ombrejat de frondes i endolcit de rossinyols, allà en la timba, a quatre passes del camí ral!

Tots aquests canvis, però, significaven poca cosa. El poble conservava la seva silueta peculiar; la neu seguia brillant, eterna, sobre el llunyà horitzó, en un fons blau pàl·lid; la volta del cel era igualment diàfana i infinita; els mateixos núvols, sempre canviants i sempre recognoscibles, s'esgraonaven, com ovelles, en el replà del cimera més proper, i, cap a l'est, hom presentia la mar, eternament immutable en mig de les tempestats que aixequen sos mil braços, adés enemics, adés aliats ardents dels de la tramuntana, incansables... Ah, i l'ànima del poble, emperò; les seves dotze centes ànimes, com seguirien vivint? Ja em figurava que estava embocant la primera cantonada, — on antany renyíem i ens barallàvem i on ens empescàvem els plans estratègics d'assaltadors de nius i fruitaredes —; ací em cridaven, allà no em coneixien, i més amunt em miraven de reull i murmuraven insidiosament; alguns, encara m'escometien, amb la franquesa i l'alegria de reveure'm pintades al rostre. Sí; els mateixos defectes, la mateixa ingenuïtat, la mateixa melangia, la mateixa rustiquesa en les persones i en les coses. Quelcom, certament, s'havia infiltrat allí del què anomenem "civilització"; era, però, més palès en l'ordre material que en l'interès per les coses de l'esperit. I, curiosament, anotava que l'acceleració del ritme de la vida i el progrés, prossegueix, en general, anàlogament proporcional i distanciada en la ciutat i en el poble...

Un quart abans d'arribar a les primeres cases, vaig baixar de la tartana i vaig pagar amb generositat el meu seient. El tartaner féu claquejar de gust la llengua contra el paladar i fuetejà l'euga, ensems que adreçava al cel una blasfèmia horriblement impremeditada. Vaig girar-me un moment per admirar la planúria en tota la seva magnificència. Com un montícul sangonós s'albirava l'estació al cim d'un terraplè; em va semblar que desdeia tant de la contrada, que, en un instant d'al·lucinat, vaig figurar-me les seves finestres com uns badalls d'avorriments per la incomprensió d'aquell bé de Déu de beutat, que s'eixamplava a tot arreu. I vaig voler oblidar el tren i la ciutat, perquè sentia en el meu pit l'alè sobirà de la llibertat dels camps!... —L'home, — vaig dir-me un instant, — refinat per la ciutat vertadera, és capaç de copsar en la natura, quelcom de què el camperol no es donarà mai plenament compte. Els camps sota l'or del ponent! Tota la seva ànima immensa i blava, sentia que envaïa la meua, amb una força indomtable; era un retall de l'ànima universal, qui venia a mi!

Al tombant d'una recolzada del camí vegí un vell pastor, flàccidament estintolat en un imponent gaiato. Amb certa peresa aixecà la seva gran testa, es féu cap a un cantó la barretina i esguardà, amb la mà sobre el front. El cor em féu un salt; era el bon pastor Josep, a qui tant jo havia fet bagolar quan era el capitost dels bailets més endimoniats del poble! Ei!, bon home; —vaig cridar amb una ombra de dubte—, vós sou el pastor Josep! Ens abraçarem, mentre em deia:—Ja et rejuro, noi; t'has fet tot un home; jo, en canvi, mira, em vaig empetitint cada dia...Es féu una pausa pesarosa. Ho saps —proseguí— que la Bel ja la fa allí?—i signava amb un gest indefinit una gran taca de verd tirant a negre, perduda entre els camps.

—Es la vida, Josep...

—Sí..., era tan bona, però, que es me-reixia tota la glòria del cel més alt...

—I com podeu creure que estigui al cel, —vaig respondre, sorpres de la meua mateixa brusquetat—, si vós, (recordo pla bé que la mare ho deia sempre!), no creieu en res del cel ni de l'infern?

Ja em sabia greu la meua intempestiva sortida i anava per girar la conversa quan, amb un to de gran dignitat, respongué:

—Mira, per més que m'hi he esforçat, no puc. Mes, para esment a això que et dic: si venien per treure'ns el rector o l'església o les campanes; sobre tot les campanes!, fóra jo el primer de no permetre-ho. M'hi he fet tant; porto tan endins del meu cor aquestes imatges i ressons, que, sense ells, jo no fóra jo. Vosaltres, els joves, no sé com pensareu; no us deurà costar molt de desentendre-us-en, tota manera que porteu altres corrents; jo, però, no puc... Que fóra del nostre viure, sense el sermó del diumenge, l'ombra del campanar a l'estiu i el seu recer assoleiat quan xiula la tramuntana? I sense el toc de l'oració, que es va fent llarg, llarg..., fins restar un moment aturat, per a perdre's rera els cingles llunyans? Com ho enyoraríem! El nostre cor esdevindria dur com una pedra foguera, i dormiríem com si ens manqués quelcom per fruit d'un bon repòs, si no portéssim, fresc i vibrant dintre l'ànima, aquell ressò, que ens remembra els moments culminants de la nostra vida! (Costum, superstició, religió? Jo què sé!...)

Això em venia a dir el bon home amb les seves senzilles i pregones reflexions, quan s'amollaren, com globus en mística incandescència, les primeres campanades de l'"Angelus". Mai per mai, les campanes del meu poble no m'havien impressionat com en aquell caient de tarda...; ni quan bogaven pel veí mort, ni quan allargassaven tràgicament el seu eco per a allunyar les tempestats, ni quan tocaven "a apagar foc" com una llengua de la terra adolorida... Acostumat al brogit eixordador de la capital, em plavia ara de fer aplec de totes les me-

ves potències per tal de percebre, en tota la seva grandesa, l'eco, que s'anava esmortuint en una llunyania velada de tons rosa i violeta...

El pastor fixà en mi els seus grans ulls de peix, iritzats d'horitzó, sempre humits, i solcats per unes venes de vermellor irritada. Una ganyota contraïa les seves faccions i feia tremolar el seu llavi superior, voluminós i gairebé mec. Va cridar les ovelles amb un soroll estrofolari... Et recordes del "Llamp"? —va dir-me somnolent. —Tot mort! Sense dona, sense gos... no tinc ningú... Ja pots pensar si deuen ésser llargues les vetllades d'hivern per mi! Potser no t'ho creuràs (i això que mai no he estat poruc!), quan la meua ombra es fa tan llarga, llarga... per les parets de la cuina, t'asseguro que n'hi ha per sentir mitja basarda... Llavors m'estimo més apagar el ble i el mateix flameig de la xemencia i restar a les fosques, tot mirant el caliu estones i més estones, sense pensar res...

Callà novament, i novament exclamà amb un to quasi jovial:

—Vols-t'hi jugar que no endevines com morí el "Llamp"? ...Quan la meua muller ja dormia allí... en la casa de tots, el pobre animal se les comprà, i jo em crec que, el dia del dol ens degué seguir sempre, perquè, mai diries on se'n va anar! Al peu mateix de la porta del cementiri... I allí, lladra que lladrarà... Es clar que els morts no el van pas sentir; ni la Bel tampoc, pobreta; tan fort, però, s'hi feia, que m'ho van avisar i hi vaig córrer... Feia vertadera llàstima! Hauries dit que era tot ossos, i entre l'una cosa i l'altra, em vingueren no sé quins intents de matar-lo... i el vaig matar; allí mateix! Mira!, és que certes bèsties senten tanta pena com les persones, jo em crec; i Déu que m'ho perdoni... Mes, ja ho ben pagat, no et pensis; ara ni els gossos no volen saber res amb mi; ningú no s'hi entén amb el poc pa! I quan em mori, no tindrè ni un gos que em vingui a plorar!

Ací, la seva veu s'havia fet ronca i se li

haviem humitejat els ulls... Va aplegar les ovelles, les fità amb una llarga mirada, i vam seguir cap el poble lentament... Erem com dues boies de silenci angoixós, que llisquessin en les ones tranquil·les del silenci de la nit... Silenci d'homes; silenci de la natura; quina diferència!

Encara una volta més he visitat aquells bells paratges. El pobre vell, és clar, jau sota quatre pams de terra. I m'apar que el paisatge, amb tots els encisos i misteris de sempre, és un quelcom mancat de la cosa principal; és, diguem-ho així, un paisatge sense ànima. Puix, en tot paisatge, la nostra predilecció, tal volta inconscient, troba una ànima, i jo l'havia descobert en aquella silueta encorbada del pastor, tan pregona, tan trista, tan sola i que, no obstant, humanitzava tota la contrada... En una de les meves passejades, em repengí en aquella "porta negra"... I al contacte dels seus barrots, que partionen els dos mons del tot veritables i immensos, vaig sentir en tot el meu ésser l'estremiment de no sé quantes coses inexplicables, infinites...

JOSEP M.^a SOLER JANER

Barcelona.

Xocolates i Bombons
ESTEVE RIERA



Venda Exclusiva  Dolçeria
a GIRONA FPVIG ARGENTAM8

TRANSPORTS ELÈCTRICS INTER-URBANS, S. A. BANYOLES

HORARI DELS SERVEIS

Línia BANYOLES-GIRONA

Sortides de Banyoles: 4 - 7'30 - 9 - 14 - 16 i 18'45. (Ademés els dissabtes a les 6 del matí).

Sortides de Girona: 9'15 - 11 - 15'30 - 18 i 19'45. (Ademés els dimecres a les 7 del matí).

Línia BANYOLES-OLLOT per Besalú

Sortides de Banyoles: 7'30 - 12 i 19. (Ademés els dilluns a les 5 del matí).

Sortides d'Olot: 3 - 7 i 12. (Ademés els dilluns a les 3 de la tarda).

Línia BANYOLES-OLLOT per Mieras

Sortides de Banyoles: 16'30. (Ademés els dilluns a les 6 del matí).

Sortida d'Olot: 7'15. (Ademés els dilluns a les 4 tarda).

Línia OLOT-FIGUERES

Sortides d'Olot: 7'30 i 15. (Ademés els dijous a les 6 del matí).

Sortides de Figueres: 7'30 i 15.

Línia GIRONA-SANTA COLOMA DE FARNÉS

Sortides de Santa Coloma: 8 i 15.

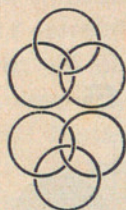
Sortides de Girona: 12 i 18.

Mercats de FIGUERES: *Sortida de Banyoles:* Tots els dijous a les 6 del matí.

Sortida de Figueres: Tots els dijous a les 4 de la tarda.

Mercats de LA BISBAL: *Sortida de Banyoles:* Tots els divendres a les 6 del matí.

Sortida de La Bisbal: Tots els divendres a les 4 tarda.



OLIS PURS D'OLIVA

MAGATZEMS PALOMER, S. L.

Telèfon, 256 - Ronda del Dr. Robert, 3 i 5. - GIRONA



AUTOMÒBILS MATHIS

Representants per a la província

GARATX I TALLER DE REPARACIONS. = Juli Garreta, núm. 12

Stock de neumàtics GOODRICH i ENGLEBERT.
Ventatjes i descomptes als Srs. clients.